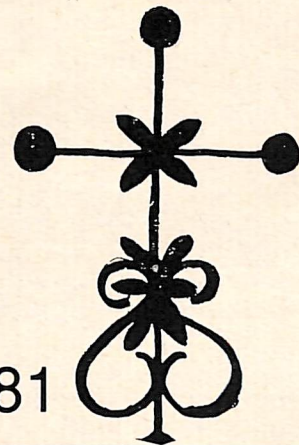

TARVAS

KOTISEUTULEHTI

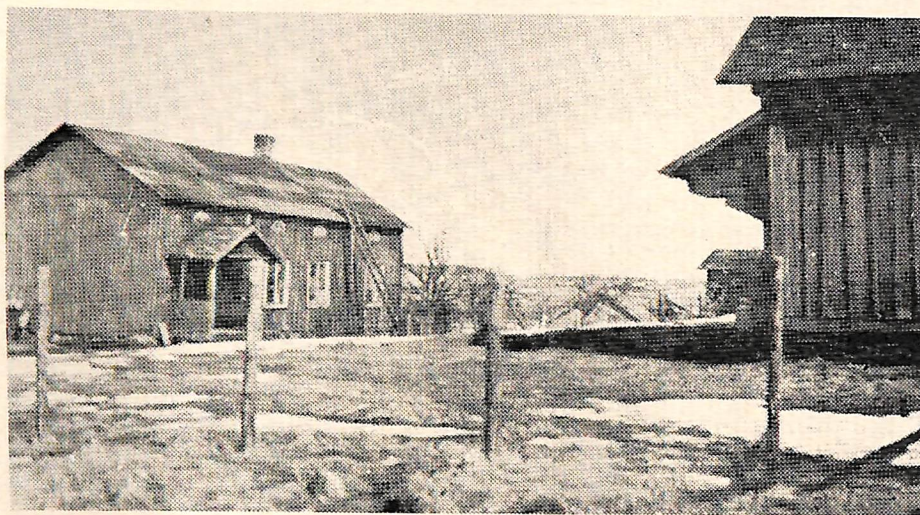
N:o 1, 1981

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Tarvasjoen kunta ja seurakunta

Kankarin Kailat

Kankarin Vähätalo vuosisatamme alussa

Tällä nimellä tunnetaan se laaja suku, joka polveutuu Tarvasjoen Tuorilan Kankari-Vähätalossa eli Rakkilassa 1810 syntyneestä rovasti Gustaf Johansson vanhemmasta ja hänen vaimostaan Johanna Emelie Schalinista. Uusimman 1. 1. 1980 päivätyn sukuuutteen viimeinen numerointi on 1124, Gustaf Johanssonin varsinaisten jälkeläisten määrän ollessa 770. Luettelosta löytyy monia maamme kulttuurielämän merkkihenkilöitä mm. kolme arkkipiispaa.

Vuoden 1540 maakirjan mukaan Kankari oli yksinäistalo, joka 1556 jaettiin kahteen osaan. Pihkoon eli Isotaloon ja Rakkilaan eli Vähätaloon. Kankari esiintyi aikaisemmin omana kylänään, mutta yhdistettiin 1730 yhteen Tuorilan kylän kanssa. Talojen sijainti on hallitseva. Korkealta kummulta avautuu näköala Paimionjokivarteen Tarvasjoen kirkolta aina Juntolaan asti. Samoin voi seurata jokea myötäilevän Hämeen härkätien liikennettä Tarvasjoelta Liedon rajalle. Näköala yli viljavan jokilaakson on kaunis ja oli entisinä aikoina myös turvallinen. Voitiinhan lähestyvä vihollinen havaita jo kaukaa ja joki aiheutti lähestymisestään.

Tuorilan Iso- ja Vähätaloa hallitsi pitkään saman suvun kaksi eri haaraa. Isotalon nykyiset omistajat ovat jatkoa toiselle. Markku Koskisen nykyisin veljelemän Vähätalon osalta Johanssonien sukuhaara sammui 1905, jolloin Sofia Mikola s. Vähätalo myi talon vieraille. Naislinjoitsee suku polveutuu Tarvasjoella Euran Knaapilta ja Killaalasta, sekä Marttilassa Ruskoisten, Palaisten ja Purhalan kylistä.

Vähätalon isännäksi tuli 1800-luvun alussa useiden esi-isäpolvien jälkeen Johan Simonpoika (1759–1843). Ensimmäisestä avioliitostaan hänellä oli 5 lasta, joista kaksi kuoli pienenä. Toisesta avioliitostaan Liisa Henrikin tytär Kailan kanssa hänellä oli poika Gustaf, eli Kustaa, puheena olevan suvun kantaisä ja tytär Elisabet, joka syntyi ja kuoli 1817. Vähätalo siirtyi aikanaan Gustafin vanhimman velipuolen omistukseen ja myöhemmin jälkeläisille.

Gustafin äiti oli Kailan rusthollista Paimiosta. Myös Kaila on vuosisatoja ollut saman suvun hallussa, varmudella ainakin v:sta 1660. Nyt kuitenkin ketju on katkennut. Kailan talo sijaitsee kauniilla paikalla Paimionjoen länsipuolella, missä joki virtaa syvässä uomassa ja maastossa voi havaita rannikon läheisyyden vaihtelevuutta. Historiaa kertoo tämänkin talon asukkaiden monista kovista elämänvaiheista. Niinpä isonvihan alkaessa vuosina 1710–11 kuoli silloin riehuneeseen ruttoon Kailan silloinen isäntä Sipi Urbanuksenpoika, hänen vaimonsa ja kaksi

poikaa sekä talon muuta väkeä. Taloon jäi vain kolme naimatonta tytärtä. Heistä vanhin, jo 43 vuotias Kaisa, avioitui kuitenkin seuraavana vuotena Heikki Kristianinpojan kanssa ja he ryhtyivät pitämään taloa. Heille kolme vuotta myöhemmin syntynyt Matti-poika oli Liisa Henrikin tytären isoisä.

Gustaf Johansson vanhempi, suvun kantaisä

Kuv. Kaarle Kari La

Kantaparin elämänvaiheet

Kesken Suomen sodan Johan Simonpoika siis menetti ensimmäisen vaimonsa vuoden alussa 1809, mutta olojen vuoden mittaan rauhoittuessa solmi jo uuden avioliiton Liisa Kailan kanssa ennen vuoden loppua. Liisa-emäntä, joka oli miestään 21 vuotta nuorempi, lieene ollut tavallisuudesta poikkeava nainen, reipas ja ripeäotteinen raivaajien todellinen jälkeläinen. Kuitenkin hänen ainoasta pojastaan Gustafista, joka syntyi 13. 12. 1810, kehittyi hinteläkasvuinen ja heikkorakenteinen.

Rakkilan talossa ei elämä aina ollut sopuisaa, vaan vanhemmat velipuolet kiusasivat pientä ja heiveröistä Gustafia. Tämän johdosta, ja katsottuaan, ettei pojasta ole ruumiilliseen työhön, äiti-Liisa otti erään kerran pojan mukaansa Turkuun ja järjesti hänelle paikan erään kauppiaan luokse. Tiedonhaluinen 12-vuotias poika hank-

kiutui kuitenkin täältä katedraalikouluun. Sukunimekseen hän olisi halunnut saada Lagerbom, mutta rehtori, jonka mielestä tämä nimi oli turhan "ylhäinen", pani hänelle isänsä mukaan sukunimeksi Johansson.

Turun palon jälkeen Gustaf siirtyi kouluun Raumalle ja tuli ylioppilaaksi 1833. Kahden vuoden opintojen jälkeen hänet 1835 vihittiin papiksi ja

Johanna Emilie Johansson s. Schalin, suvun kantaäiti

määrättiin Teerijärven kappalaisen apulaiseksi. Oltuaan armovuoden saarnaajana Pietarsaareissa 1836–38 hän muutti hoitamaan samaa virkaa Oravaisiin. Tällöin hänen hoitamaansa kappalaisen virkaa Pietarsaareissa saapui Raippaluodosta vakinaisena jatkamaan Lars Schalin perheineen. Gustaf oli tutustunut Schaliinien vanhimpaan tyttäreeseen Johanna Emelie, jonka kanssa hän pian kihlautui, ja heidät vihittiin vielä samana syksynä. Schalin-suku on Ruotsin Hälsinglandista. Johanna Emelie Schalin oli sekä isän että äidin puolelta papillista sukua. Hänen äitinsä oli Brita Johanna Carlenius, Kälviän kirkkoherran tytär. Tämän kautta menee sukujuuret moniin, varsinkin Pohjanmaalla vaikuttaneisiin, pappissukuihin.

Molemmat nuoret lukeutuivat herännäisiin, mikä ilmeisesti yhdisti heitä. Herännäisyys eli juuri voimakkaan nousun aikaa. Pohjanmaalla sille syntyi varsinkin nuori papisto. Oravais-

ta Gustaf siirtyi 1841 Alaveteliin ja sieltä seuraavana vuotena Ylivieskaan, ensin kappalaisen sijaiseksi ja myöhemmin apulaiseksi v:een 1845 asti. Tällöin hän muutti Vimpelin kappalaiseksi v:ksi 1845–62. Karjalohjan kirkkoherrana hän oli 1862–69 ja sen jälkeen Lempäälän kirkkoherrana kuolemaansa asti v:een 1872. Emelie eli 26 vuotta miehensä jälkeen ja kuoli tyttärensä luona Mustasaareissa 1898. Lapsista syntyivät Johanna Emilia Oravaisten kautena, Jonatan ja Gustaf Ylivieskassa ja loput Vimpelissä.

Suku laajenee

Gustaf Johanssonista tuli suuren perheen ja suvun isä. Hänellä oli 10 lasta ja 74 lastenlasta. Suvun elämäkertoja lukiessa havaitsee lasten perineen kantavanhemmiltaan eräitä valittavia luonteenpiirteitä. Gustafilta periytyi suuri vaatimattomuus. Tämä oli pohjana niille hyville suhteille, joita hän loi kaikkiin kansankerrokseen. Hänelle oli ominaista myös suuri luonnonrakkaus ja taito syvälliseen mietiskelyyn. Hänen kerrotaan olleen myös ahkeran ja tunnollisen työssään. Emeliessä taas yhdistyi tarmokkuus ja taitavuus. Hän oli myös eloisampi ja nokkela. Emelie-äidin korkein toivomus oli, että kaikki hänen aikuisiksi elänyttä kuusi poikaansa antautuisivat pappisuralle. Neljä heistä tekikin sen mielellään, mutta kaksi ei tuntenut siihen kutsumusta. Edvard olisi halunnut insinööriksi, mutta päätyi kuitenkin noudattamaan äidin toivomusta. Elieser sitävastoin kulki omaa tietään antautuen ensin apteekkialalle, mutta toimi myöhemmin liikemiehenä ja sahanomistajana.

Lapsista vanhin, Johanna Emilia, oli naimisissa Ruovedeltä kotoisin olevan tilanomistaja Gustaf Edvard Palmrothin kanssa. Heillä oli 11 lasta. Tässä osassa sukua esiintyy erityisesti monipuolista taiteellista lahjakkuutta. Pojanpojan, kirjailija Reino Hirvisen tallettamissa isän muistelmissa kuvataan Emilia Palmroth äärimmäisen taitavaksi perheenäidiksi, joka suuren talouden hoidettuaan jaksoi öisin kutoa kymmenin tusinoita sukkia lapsilleen. Tästä sukuhaarasta löytyy mm. suurlähettiläs Veli Gunnar Palmroht ja kunnallisneuvos Pentti Palmroht, jonka poika, toim.joht. Pertti Palmroht, on tunnettu paitsi johtavana kenkätehtailijana myös suunnittelijana.

Toiseksi vanhin, rovasti Jonatan Johansson toimi pitkään mm. Alajärven kirkkoherrana. Hänellä oli vain kaksi aikuiseksi elänyttä lasta, arkkipiispa Erkki Kaila ja rovestinrouva Signe Soini. Erkki Kailalla oli ensimmäisen vaimonsa Aina Draken kanssa yhdeksän lasta. Lapsista vanhin, akateemikko Eino Sakari Kaila, oli tunnettu filosofi ja psykologi. Toinen pojista, professori Martti Kaila, on tunnettu psykiatri ja A-klinikkakokeilun perus-

taja Suomessa. Tunnettu muistelmakirjailija ja taidemaalari Alex Matson oli Erkki Kailan vävy. Eino Kailan poika on diplomaatti ja pankinjohtaja Olli Kaila. Erkki Kaila solmi toisen avioliittonsa kirjailija Anna Maria Tallgrenin kanssa.

Kolmas lapsista oli isänsä kaima, arkkipiispa Gustaf Johansson. Tässä suvun tunnetuimmassa henkilössä yhdistyivät kantavanhempien parhaat ominaisuudet: korkea oppineisuus, luja vakaumuksellisuus, vaatimaton käytös, suuri luonnonrakkaus, työtarmo ja ahkeruus. Hän oli Suomen kirkon korkeimmassa johdossa yli 40 vuotta. Kuopion piispaksi hänet valittiin 1885, Savonlinnan piispaksi 1896 ja arkkipiispaksi 1899, jossa virassa hän toimi v:teen 1930. Hänen voidaan katsoa olleen aikakautensa tärkeimpiä valtiollisia ja kirkollisia vaikuttajia Suomessa. Gustaf Johanssonilla oli 9 lasta. Heistä useimmat antautuivat työhön lasten ja diakonian piirissä. Lastenlapsista on toimittaja Osmo Kaila Suomen tunnetuin shakinpelaaja ja kansainvälinen shakkimestari. Kansliapäällikkö Arno Hannus taas tunnetaan kunnalliselämämme parhaana asiantuntijana.

Neljäs lapsista oli Elieser, joka äitinsä tahtoa uhmaten ryhtyi liikemieheksi. Hänellä oli erittäin monivaiheinen elämä, johon sisältyi ammatista johtuvia nousuja ja laskuja. Takaukset veivät välillä vararikoon, mutta ahkeruus ja liikemiestaidot loivat uuden nousun. Hänellä oli kahdesta avioliitostaan yhteensä 18 lasta ja siksi

Piispa Erkki Kailan piispantarkastuksen aikana 1936 otettu kuva.

tämä osa sukua on laajin. Sen edustajia toimii paljon liike-elämän piirissä. Eräs pojista, isänsä kaima, oli aikanaan maamme johtavia oikeusoppineita, roomalaisen ja kansainvälisen yksityisoikeuden professori Elieser Kaila, joka mm. oli oikeusministeri pääministeri Kyösti Kallion hallituksessa 1929.

Jaakkiman rovastina kuollut Vilhelm Johansson oli lapsista viides. Hänellä oli kuusi lasta, mutta suku jatkuu ainoastaan Helmi-tyttären kautta, joka oli naimisissa lähetysjohtaja A.O. Jalkion kanssa. Suvun jäsenistä suurin osa elää nykyisin Pohjois- ja Keski-Amerikassa.

Juvan kirkkoherra, lääninrovasti ja asessori Josua Johansson oli sarjassa kuudes. Toimittuaan ensin Hämeenkyrön, Mouhijärven, Vanajan ja Hämeenlinnan kirkkoherrana, hän vietti viimeiset elinvuotensa Juvalla nöyrä-

nä, kaikkia palvelevana ja rakastettuna sananpalvelijana. Hän oli monilla valtiopäivillä pappissäädyn toimivimpiä jäseniä. Hänen 8 lapsessaan periytyi vanhempien uhrautuva lähimmäisenrakkaus heidän toimiessaan lääkäreinä, tuomareina tai teologeina.

Lapsista seitsemäs, Lydia, avioitui tehtaanisännöitsijä, kauppaneuvos Arthur Sommerin kanssa. Tämä Finlaysonin tehtaiden isännöitsijä oli tunnettu talousmies ja mm. yksi KOP:n perustajista. Somero-Somersalo suvussa tunnetaan paljon sotilaita lähes jokaisessa tutkitussa kahdeksassa sukupolvessa. Lydiankin pojista everstiluutnantti Arne Somersalo kaatui jatkosodassa kuten hänen poikansa kuu-kautta aikaisemmin. Pojanpojista lääket. tri Olli Somersalo ja hänen veljensä nonfiguratiivisena taiteilijana maailmanmainetta saavuttanut, Jaakko Somersalo haavoittuivat vaikeasti.

Kaksivuotiaana kuoli lapsista kahdeksas, Joel. Samoin on sammunut suku yhdeksannen lapsen kohdalla, joka oli Ida-niminen tytär. Hän oli naimisissa rovasti Vilhelm Ingmanin kanssa.

Viimeisenä kantaparin lapsista syntyi Edvard. Teknisesti taitavana hän olisi halunnut insinööriksi, mutta itins, pakottamana luki papiksi. Eipä hän liene ollut silläkään alalla heikko, koska jo nuorena tuli valituksi suuren Kokkolan seurakunnan kirkkoherraksi. Virkaa haettuaan hän kyllä sai äitinsä nuhdekirjeen, kuinka oli häpäissyt koko sukunsa tavoitellessaan noin nuorena korkeaa virkaa. Hänellä myös oli 9 lasta. Hänen poikiaan olivat tilastotieteilijänä ja kirjailijana tunnettu Toivo Torsten Kaila ja innokas aktivisti, suomalaisuusaatteen ajaja, sota-arkiston hoitaja Elmo Kaila. Tyttäristä Lempi oli naimisissa professori Einari Juvan kanssa. Heillä oli kaksi poikaa: jatkosodassa kaatunut luutnantti Ilmo Juva ja nykyinen arkkipiispamme Mikko Juva, joka jo kuuden päivän ikäisenä jäi äidistään orvoksi.

Näin laajaksi on siis paisunut suku, joka on syntynyt 12 vuotiaana 1822 Tuorilan Vähäntalon pihalta maailmalle lähteneestä Gustaf-pojasta. Silloin tällöin ovat suvun jäsenet saapuneet synnynsijojaan katsomaan. Niinpä kerrotaan ainakin arkkipiispa Gustaf Johanssonin piispantarkastuksen yhteydessä 1901 halunneen nähdä isänsä synnyinkodin paikan ja käyneen siellä.

Ongalla käyvä riihikone

Liki ikiwanhat tarinat kertovat, että ennen muinoin talon pihapiirissä oli luhtirakennus, jonka yläkerran luhtehin talon tyttäväki siirtyi kesäisin nukkumaan ja kuinka nuoret miehet sitten tapasivat käydä heidän luonaan yöjällassa. Jollakin Pohjanmaan pojalla, kuten murteesta voi päätellä, näyttää olleen aikanaan vaikeuksia luhdin ovella kropeloidessaan, koska oli lausahtanut vakaumuksensa syvällä rintäänällä tuon sanankäytön historioihin jääneen aikakautensa ahvorismin: "Tuu nyp päästähän, kun meill' on ongalla käyvä riihikoneskin!"

Riihen puinti oli muinoin aikaa ja voimia vaativaa työtä, ja miksei sitä tyttöjenkin sietänyt varoa, ettei ihan joka sortin riihittäjää yöksi viereen päässyt. Ruisriihet vallankin puitiin käsivoimin varstoilla, mutta olen merkinnyt myös muistiin, että kaurariihä puitiin ennen siten, että annettiin härkämullien sotkea jyvät irti korsista. Se kävi laatuun silloin, kun talojen rintapellot olivat vähäiset, mutta kun kylien takamaat alkoivat kasvaa kaukaa, alkoi riihitys viedä liikaa aikaa. Syksy ei enää riittänyt, vaikka rakennettiin useampiakin riihiä.

Vihdoin joku sitten keksi sellaisen työtä nopeuttavan veivivehkeen, jota sanottiin käsinkierrettäväksi tappuriksi. Kun ihminen kuitenkin väsähti veivaamaan sellaista riihikoneetta, pani hän jälleen elukkansa töihin ja näin syntyivät hevoskiertoiset puimakoneet. Mutta puhisemista siinä oli hevosellakin, kun päivän pitkän riihen takana kiskoi hevoskierron isonratiaan kuljetustankoa perässään pitkin laajempaa ympyränkehää ja arvelisin hepporäpän menneen moimesta itsekin vähän pyörälle päästään.

Tällöin kuitenkin eräs kaiken maailman konsteja seurannut historian nimeltä mainitsema tekniikan vallankumousta suunnittelemassa ollut inventori havaitsi, että kun puhinan saa raudan sisälle ja korvaa sen höyryllä, voi kehittää masiinan (engine), joka ei syö kuin hevonen eikä väsy illan tullen niinkuin hepo, jolle oli vielä yksikin annettava vähän heiniä eteen.

Näin hän keksi höyrykoneen, jossa oli voimaa kuin kahdeksalla hevosella ja joissakin paljon enemmänkin. Mutta kun vallankumouksen jälkeen sitten Englannissa verottajakin havaitsi, että tuollaisesta voimanpesästä pitää kiskoa veroakin niinkuin ennen karjave-roa, keksivät sen ajan veronkiertäjät, että siinä oikeastaan onkin vain kaksi ja puoli "hoorspouweria" ja he hämärsivät verottajan kiinnittämällä koneen kylkeen kauas näkyvän kyltin, johon oli merkitty koneen nimi, valmistaja ja teho 2 ½ H. P.

Kun edistysmieliset ja vähän laiskuuteenkin halulliset Euran kylämiehet saivat kuulla kuinka ulkomailla koneet kiertävät riihikoneita, he myöhempien historioiden luultavasti vääristämien tietojen mukaan hankkivat Tarvasjoen ensimmäiset puintikoneet, joilla kävivät tämän vuosisadan alussa puimassa vähän takapajuisempien Horristen kyläläistenkin viljoja.

Kun Horristen miehet havaitsivat, kuinka Euran miehet koneillaan viljoja tappuroivat lähes parisataa säkkiä päivässä, olivat he kertakaikkiaan ällikällä, etten sanoisi kuvakielellä varstanklupulla lyödyt. Tämän jälkeen he vielä löivät päänsä yhteen ja lähtivät Yrjäntylän isäntien puheille. Herrasmannia asusti siellä silloin K. Halonen ja Rauhalinnassaan oli J.F. Fingerroos, jonka viisauden ja kaukonäköisyyden takia paljon siunausta on koinut koko kappeliseurakuntaan. Heidän puheilleen päätyivät horristelaiset neuvoa kysymään.

Horristen miehistä olivat mukana Isontalon isäntä Otto Wirtanen sekä hänen kanssaan Juho Hakamäki, Juha Nikula, Kustaa Tahila ja Juho Frosti, jotka olivat omistamiensa talojen mukaan ottaneet nimensäkin. Aikansa asiaa puoleen ja toiseen arveltuaan he päättivät, että vehkeet on saatava omaan kyläänkin.

Mutta kun siihen maailmanaikaan Turku-reisuilta ei heinä- tai plankku-kurmista paljon omaisuutta koottu, vaikka vielä halot, voit ja muut vähäisemmät karjantuotteet olisikin luutimiseen markkinoille vietäväksi haalit-

tu, kävi Horristen miesten mieli vähän murheelliseksi. Yrjäntylän miehet tiesivät tarkkaan, mitä maksoi sellainen ruotsalainen Göta, jonka irvistävässä kidassa oli leveyttä peräti 80 senttiä. Mutta itse päämasiinan hintaa he tuskin uskalsivat Horristen miehille äänneen lausuaakaan. Syyspuolella vuotta näillä saattoi kylläkin olla jonkunverran markkinoille vietäväksi jauhoja ja jyviä ja saattoivat kyllä olla hyviä, mutta kevätpuolella ei ollut meno-kuormassa kuin tuhkaa ja hakkoo – herra armahtakkoo.

Kun kuitenkin joku tiesi, että entiseltä talolliselta Juho Matinpoika Kuukkalalta Kallelan kylästä saattaisi saada jonkunverran rahaa lainaksi, auttoiko siinä muu kuin käydä Kallelan miehen puheilla. Yrjäntylän ja Horristen isännät perustivat oikein Kotanummen Puimakone Osuuskunnan, mutta jos joku arveli, ettei ikänsä varstalla riihiä tappamaan tottuneelta Kuukkalalta vaarilta mitään rahaa selälaiseen kevytmieliseen meininkiin olisi hellinnyt, niin nyt sattui kerrankin itselle erhetys.

12. 10. 1908 päiväystä velkakirjasta ilmenee, että osuuskunnan jäsenet olivat saaneet lainaksi "rahasumman suuren Wiisituhatta (5,000) Suomen markkaa". Korko oli 6 prosenttia vuodessa, molemminpuolinen irtisanomisaika kolme kuukautta. Halonen, Wirtanen ja Fingerroos osasivat kirjoittaa itse nimensä velkakirjan alle, muut piirsivät puumerkinsä ja asian todistivat J.R. Tuominen, rakennusmestari, ja Kaarl Helander, työmies.

Rahat saatuaan osuuskunnan jäsenet ostivat Turusta Forseliuksen kone-likkeestä edellä mainitun puimakoneen, jonka voimakoneena oli tekniikan vallankumouksen edelläkävijämaassa Englannissa valmistettu höyrykone eli lokomobili. Kun kylän miehet ja vaimot sitten koneen saavuttua Horrsiin kerääntyivät sitä katsomaan ja ihmettelemään ja havaitsivat sen kyljessä kauas kiiltävän kyltin jossa luki Ruston, Proctor & Co, England, 2 ½ H.P., he sanoivat: "Toi on onkapanu". Silloin ei kiertokoulun opettaja Antti Pennanen tai Emilia Helve Suurilan koulussa vielä horristelaisille englanninkielistä opettanut, mutta Ruotsin vallan ajoilta näkyy rahvaan puheenparteen periytyneen jokunen sivistyssanakin. Nykypolvi on ne jo hylännyt käytöstä, mutta silloin niiden merkitys tiedettiin ilman kirjaviisautakin.

Niin oli sitten Kotanummen Puimakone Osuuskunnallakin sellaiset riihikoneet, etteivät Euran kyläläiset heille enää paljon pröystäilemään pystyneet. Ne olivat sitten käytössä Tarvasjoella parisen vuosikymmentä Horristen, Yrjäntylän ja Kallelan kylissä. Höyrykoneessa oli painoa yli 2000 kiloa, ja kun tiet silloin vielä olivat huonoja varsinkin juuri syksyisin, täytyi talosta toiseen siirryttäessä olla vetämässä neljä hevosta. Jyrkissä jokiahteissa taas oli pidätteleminen, ettei sellainen jarruttomalla rautapyörillä liikkeelle lähtevä massa peräti päässyt hevosia ruhjomaan. Edeltäpäin oli tietysti yhden miehen vielä käytävä varmistamassa lahoa siltaplakkua saappaankorolla potkaisten, josko siitä vielä arvaa ajaa yli – ja tarpeen vaatiessa oli vielä kurkistettava sillan allekin vasaon ja niskasten kuntoa, ettei tyyris vehe ainakaan jokeen plumpsahtanut.

Kun 1920-luvulla siirryttiin käyttämään sähkömoottoreita voimanlähteenä, myi osuuskunta saman vuosikymmenen loppupuolella koneet naapuripitäjään. Velkaa vähennettiin Juho Kuukkalalle vähäisiä määriä vuosittain niin, että koko velka tuli loppuun maksetuksi vasta 21. 6. 1920. Laina-aika oli siis lähes 12 vuotta. Tästä voi päätellä, että isäntien on kyllä pitänyt harkita silloisissa oloissa kalliin hankkeen toteuttamista.

Puintityö oli silti vielä paljon ihmis-työvoimaa vaativaa. Vaikka olisi puitu jo latoon koottuakin viljaa, täytyi tappuriväkeä olla 5–7 henkeä, suoraan ulkoa puitaessa vielä enemmän. Sitäpaitsi höyrykonekin tarvitsi oman masinistin kantamaan lisää vettä ja ajamaan pököä pesään. Monta ämpäri- listä siinä päivittäin oli vettä kannet- tava ja pilkottava halot, joita kului kuution verran päivässä. Konetta oli myöskin raskastava kahvi- ja ruoka- tauoilla ja annettava vielä työrupea- man alkamis- ja lopettamismerkki ko- neen pillillä, joka vihelsi kuin junan- veturi ennenvanhaan. Masinistin oli aloitettava työnsä jo muita aikaisem- min, sillä vei aikaa pari tuntia aamulla ennen kuin sai täyden höyryn päälle.

Päivällisaikanakin sitten oli vielä valvottava, ettei tuli pesässä päässyt sammumaan. Syömään lähtiessä olisi pitänyt lisätä pesä puita täyteen, mut- ta kun höyryäkään ei silloin kulunut, sai pelätä koko pannun räjähtämistä. Vaikka koneessa olikin varoventtiili, joka päästi liiat paineet pois, on kui- tenkin sattunut räjähtämiä. Kuulin usein tappuriväen kertovan, kuinka jossain naapuripitäjässä, liekö ollut Pöytyällä, väen päivällisellä ollessa sattunut sellainen jysäys, joka kajahti useammankin kylän kuultavaksi. Kun masinisti kiiruhti tutkimaan äänen syntyjä, ei onkapannusta paljoa jälillä ollut. Myöhemmin kappaleita kerrot- tiin löydetyn aina parin kilometrin päästä. Kun seuraavalla viikolla joku sitten oli tullut kyselemään ostaa ro- mua, oli isäntä vastannut: ”Tiärä hän- tä myymäänkä ruveta, ko ei olt tiatoo, onks kaikki viäl alaska tullu”.

Näin ei kuitenkaan tapahtunut Ko- tanummen Ruston Proctorille, vaan se henkäisi voimakoneena viimeisen henkäyksensä joskus 1940.-uvun lop- pupuolella ollessani tapauksen todis- tajana. Mutta pakoon kyllä karkasin, oli sen viime puhalluksessakin vielä *sen verran puhtia. Vaikka höyryko- neet aika-ajoin katsastettiinkin ja käyttäjältä ministeriön lupakirjan mu- kaan vaadittiin vähintään luotettavan henkilön pätevyys, kuten sanonta kir-*

jaimellisesti kuului, päättyy koneen- kin luotettavuus aikanaan, vaikka mielin nähdä nykyisin tehdyn ko- neen, joka kestää neljä vuosikymmen- tä vastaavaa rääkkiä.

Joka tapauksessa tämän koneen kohtalonhetki riihikoneena oli päättynyt, ja kun vahinko aina sen nolom- pansa hakee, niin eikös vain naapuri nytkin sattunut kävelemään pelloil- laan jossain lähimain ja havaitsi van- han vaipumisen. Mutta kun siihen maailman aikaan joka mies oli kaikis- ta koneista perillä, eikä tullut kysele- mään naapurilta, missä vika on, jos näki koneen treikkaavan, käveli naa- purin taatakin rauhallisesti paikalle ja diagnoosi tuli kuin nykyajan tohtoreil- ta: ”Tyypeli varmaan puhkes”. Vasta- sin hänelle: ”Tyypeli”, vaikka ruotsia lukemattomat horristelaiset olivatkin opettaneet lausumaan tuubeli.

Liekö sitten jo ”typeleitä” vaihta- nut ja vaihtamaan pystynyt Karinais- ten kylän seppä Kalle Saarinen men- nyt manan majoille, joka tapauksessa ei tuliputkia enää ryhdytty uusimaan, vaan voimakoneeksi hankittiin öljy- moottori ja myöhemmin tulivat trak- torit ja puimurit.

Leikkuupuimurien runsaslukuiseen pitäjänkuoroon onkin sitten hukkunut ja vihdoin kokonaan vaiennut yksi- näisten tappurien syksyinen soolo, jol- le vielä ennen sotia saattoi rytmiä lyödä jonkun vähäisemmän eläjän varstojen kole riiheltä päin: klop, klop, klop, klop. Mutta ehkä niiden soinnussa olikin jotain surumielistä, niinkuin sanattomassa kansanlaulussa, jota nykyinen ”ruisrokkaava” kansa ei enää tajuaisikaan.

Niin ovat häipyneet luhditkin piho- jen piiristä ja niiden kesäiset asuk- kaat. Mutta sen voin todistaa ja vaika- ka valalla vahvistaa, jos niin vaadittai- siin, ettei mullekaan kukaan tytär- väestä koskaan ole luhdin ovea edes raottanut, vaikka mullakin oli kotona ongalla käyvä riihikones kuin Pohjan- maan pojalla.

17. 2. 1981.

– E. H-o.

Pentti Kujanpää:

Asiaa ja ajatuksia hautaustoimesta

Seurakunnan talousarviossa 4. pää- luokka on hautaustoimi. Markkamää- räisesti se on yleensä ollut pienin, mutta käytännössä merkitykseltään suuri ja lähellä jokaista ihmistä. Kai- kenlainen hautausmaan kunnossapito, yleishoito, sekä hautauksiin liittyvät asiat kuuluvat tämän toimen piiriin. Kuolemantapauksen sattuessa jou- dumme monien sellaisten kysymysten eteen, joita emme ennen ole tulleet ajatelleeksi.

Ensimmäiseksi ilmoitetaan seura- kuntamestarille sanomakellojen soit- tamisesta, sitten sovitaan kirkkoher- ran kanssa siunaustilaisuudesta ja hau- tapaikasta neuvotellaan taloudenhoi- tajan kanssa. Jos on sukhauta tai lunastettu hautapaikka jo aikaisem- min hankittu, riittää ilmoitus vainajas- ta ja hautauspäivästä.

Hautapaikka uudella hautausmaalla maksaa 100.– ja vanhalla 150ä.–. Suku- haudat luovutetaan 50 vuodeksi, ns. ikuisten hautapaikkojen luovutus on jo kauan sitten lopetettu. Kertahauta on ilmainen, rauhoitusaika 20 vuotta. Nykyisin hautapaikka voidaan lunas- taa vain kuolemantapauksen sattues- sa, samalla voi lunastaa lisäpaikan sukhautaa varten, vain maksettu hautapaikka on sitova – varaus ei. Syvähautausta ei Tarvasjoen hautaus- mailla voida suorittaa. Haudan avaus ja peittäminen maksaa 80.– josta peit- tämisen osuus 1/3. Ulkoseurakuntalai- silta em. maksut ovat kaksinkertaiset ja kirkosta eronneilta ne ovat kolmin- kertaiset.

Kaikki hautaukseen liittyvät maksut tulee suorittaa paikallisiin rahalaitok-

siin viimeistään kolmen kuukauden aikana, siis ennen perunkirjoitusta, jolloin yleensä kaikki muutkin asiat tulee selvittää.

Hautojen kesähoito tulee taas pian ajankohtaiseksi. Kukkakauppias Seija Tuomi-Nikula on lupautunut otta- maan jälleen hautoja kesähoitoon – asiasta voi sopia suoraan hänen kans- saan.

Tämän yrittäjäkohtaisen hoitomuo- don on todettu toimivan kiitettävästi ja ammattitaidolla. Se täyttää tarpeen, joka eräiden hautojen hoidossa on ollut.

Seurakuntamestarin hoidossa ovat sankarihaudat ja eräät muut, kuten ent. opettajien haudat, nurmikon leik- kaamiset ja kastelemiset, joten hanel- le kesäaika on varsin kiireistä aikaa. Voidaan sanoa, että hyvin hoidettu hautausmaa on kaunis.

Jokainen kävijä kokee sen kai omal- la tavallaan, ehkä näkee vain kapean osan siitä. Toisille se saattaa olla huolekasta kukkien hoitamista, kii- reistä tulemista ja menemistä.

Eräille taas hiljaista viipymistä rak- kaan omaisen haudalla, murheen ja kaipauksen keskelläkin muistoissa elä- mistä.

Kunnes ajan myötä elämä palautuu jälleen uomaansa – ei enää lohdutonta suremista, vaan kenties turvallista jäl- leen näkemisen odotusta.

Tämä on ollut sitä surutyötä, joka väistämättä kuuluu elämään. Kaikissa kulttuureissa pidetään arvossa ja kun- nioitetaan pois nukkuneiden leposijo- ja, tavat ja tottumukset vain ovat erilaiset.

Karjalan hymni

Kirj: Viljo Jussilainen
12. 2. -81

Kauas jäivät karjalan kunnaat korkeat
vuoret ja kirkkahat veet
Kalliit antoi kansamme lunnaat taiste-
lun kentillä kaatuneet.
Milloin päättyy yö Karjalan, silmät
sammuu vaeltajan
Aamua oottaa kyynelten maa sinne ei
palata saa.

Hiljaa tuulen humina soittaa surujen
hymniä kaihoisaa
Mielen murhe masennus voittaa syn-
nyinmaata kun nähdä ei saa
Ilta tullut elämän on silta muistojen jäi
kohtalon
Vaaroille johtaa toivio tie Karjalan
kunnaille vie.

Tänne Herra tietämme johti täällä
myöskin on matkamme pää
Uskon silmin taivasta kohti kuljen
Karjala taakseni jää
Elämä täällä taistojen rauhaan vaihtuu
vapauden,
Ylhäällä siellä yhtyä voi Karjalan kan-
nel soi.

Kasakat

Meillä vanhemmilla henkilöillä on monella omakohtaisia mielipiteitä ja muistoja kasakoista, noista Venäjän keisarivallan aikaisista pelätyistä am- mattiratsusotamiehistä. Näitä me näimme Turun katukuvassa aina vuo- teen 1918 asti. Noiden huimapäisten aronpoikien sanottiin syntyneen hevo- sen selässä. Syy siihen, miksi kasakoi- ta pelättiin, oli se, että Venäjän vallas- saolijat käyttivät heitä valtansa pön- kittämiseen. Heidän avullaan väkival- loin tukahdutettiin kaikki kansalaisten pyrkimykset vapaaseen ja ihmisarvoi- seen elämään. Lukemattomat olivat ne tapaukset, jolloinka kasakat lähe- tettiin lopettamaan alkaneet kansan- nousut. He suorittivat tehtävä sokeasti totellen, ilman minkäänlaista inhimil- lisyyttä. Ratsumiehet kannustivat he- vosensa väkijoukon päälle mieleno- soittajia hajoittaessaan. Myös meidän maamme vapauden, oikeuden ja itse- näisyyden hyväksi toimivat kansalaiset joutuivat kasakkain käsittelyn koh- teeksi.

Kasakat, joita yleensä nimitettiin ’ryssiksi’, eivät tietääkseni tämän vuo- sisadan alkupuolellakaan kelvanneet mihinkään virkatehtäviin. Ratsastus- marssilla heidät nähtiin täälläkin, kun osa Turun kasakoista kulki ohitse ke- sääaikana pidetyille ratsastusleireille Hämeenlinnan Parolan kentälle. Tä- mä oli tapaus, jota toisinaan käytiin isonmaantien, kuten Hämeentieä en- nen nimitettiin, varressa seuraamassa. Täällä tämän jutun kirjoittaja joutui kokemaan ikimuistettavan järkytyk- sen. Marssia katsoessamme ohitse rat-

sastava, hevosen selässä satulassa istu- va, kasakka ojensi ajattele mattomasti aseensa yhtäkkiä minua kohden. Pe- lossani luonnollisesti ajattelin, että nyt se ampuu minut.

Nimismies Edvart Sjömanin tutki- musten mukaan seutukuntamme jou- tui vuodesta 1818 lähtien noin 50 vuoden ajan suorittamaan raskasta ja rasittavaa venäläisen sotaväen majoit- tamista. Itämaisen ns. Krimin sodan aikana mainitaan Euralla vuodesta 1854 lähtien olleen lasaretti (sairaala) ja apteekki. Mainittuna aikana sota- väen keskuudessa raivosi punatauti ja ehkä ruttokin. Kuolleisuus oli silloin suuri ja jouduttiin ostamaan erillinen kautausmaa Euran Nokan tilasta. Pe- rimätiedon mukaan tässä ns. ryssän- hautausmaassa on suuria joukkohau- toja.

Mainitussa tutkimuksessa on myös merkintä, että Euran kestikievarissa oli 1852 kyydityksiä varten 23 hevosta. On esitetty arveluja siitä oliko tämä hevosmäärä jatkuvasti paikalla, vai oliko kysymyksessä jonkinlainen va- rausjärjestelmä. Paikalla olon puoles- ta puhuu se, että hevosia mainitaan täsmällinen määrä. Samaa todistaisi se, että kyydityksen sanotaan olleen niin suurena rasituksena, jotta se vai- keutti talojen omien töiden suoritta- mista. Asia ei kai olisi ollut näin, jos kyyditysvuoroa odotellessa olisi saa- nut suorittaa omia töitä. Entisinä ai- koina olisi ollut vaikeaa kyyditystar- peen viestittäminen, eihän ollut edes polkupyörä puhelimesta puhumatta- kaan. Kyyditysvuorot olisi pitänyt sil- loin ilmoittaa hevoskyydillä, mikä syr- jäkylille olisi kestänyt useita tunteja. Olisi siinä jo kyytihevonen ollut vä- syksiin ajettu ennen kyytiin lähtöä.

Sotaväen majoittaminen aiheutti monenmoista vaivaa ja hankaluutta. Olivathan majoitettavat eri kansalli- suutta ja tavoiltaan toisenlaisia. Elin- tarvikehuolto aiheutti myös omat vai- keasti hoidettavat tehtävät. Kirkon läheisyyteen. Uudentalon maalle. ra- kennettiin suuret varastosuojat. joihin varastoitiin valtavat määrät rehuja, viljaa ja muita muonitustarpeita. Suu- rista määristä voi päätellä niiden ol- leen aluevarastoja.

Kun kasakat kesäaikana hevosineen liikkuvat maakunnassa, oli niille va- rattava hevosten syöttöön myös lai- dunmaata. Olemme ehkä nähneet, kuinka maantien laidassa oli pituus- suuntaan sarka, joka poikkesi muista peltokuvien saroista. Emme varmaan ole tulleet ajatelleeksi, että juuri nuo sarat olivat kasakkojen hevosten lai- duntamista varten. Kasakkojen lähel- lä telttaillessa olivat hevoset liekaköy- dessä näillä laidunsaroilla.

Varsin selvän kuvan edellä kerro- tusta laidunkäytännöstä sai vielä mel- ko myöhäisenä aikana Tyllilän Prusi- lan pellon kohdalla Paimion maantien varressa. Siinä koko peltoalueen le- veyden osalla on ollut tällainen kasa- koiden hevosille tarkoitettu laidun- alue. Kyseinen alue on kyllä otettu tilan kokonaispinta-alaan, mutta sitä ei ole luettu talousmaaksi. Lisäksi se on merkitty maarekisteriin pysyvänä rasiitteena. Olin kyllä aikaisemminkin tietoinen tästä järjestelmästä, mutta varmistin sen keskustellessani maa-asioita hyvin tuntevan maamit- tausinsinööri Alpo Hyhkön kanssa, joka on myös sukua Prusilan tilan nykyisille omistajille.

Erkki Isotalo

Jouko Kyyrö:

Miehen ja naisen suhde Raamatussa

Tämä oli kuluneen talven kinkereiden keskustelun ja raamatuntutkistelun aihe seurakuntamme 11 kinkereillä, joihin osallistui kaikkiaan 278 henkilöä. Vielä väliajallakin kahvia juottaessa puheltiin aiheesta. Se tempasi mukaansa niin miehet kuin naisetkin. Jo kirkkoherran alustuksen aikana, kun muisteltiin Paavalin sanoja "mies on vaimon pää", miehet myhäilivät tyytyväisinä ja nyökyttelivät hyväksyvästi päätään. Mutta onko Raamattu samaa mieltä todella tarvasjokelaisten isäntien kanssa?

Ehkä voimme tämän lehtemme palstoilla kerrata kinkerien raamatuntutkistelun. Näin myös kinkereiltä poissaolollaan "loistaneet" voivat päästä tähän mieliä askarruttavaan aiheeseen mukaan.

Onko mies arvokkaampi kuin nainen?

Me helposti asetamme miehen etusijalle luettuamme apostoli Paavalin opetuksia. Mies olisi jollakin tavalla naista parempi. Mitä Paavali opettaa esim. 1 Kor 11: 8-10?

"Sillä mies ei ole alkuisin vaimosta, vaan vaimo miehestä, eikä miestä luotu vaimoa varten, vaan vaimo miestä varten." Lukiessamme Raamattua meidän ei pidä takertua yhteen kohtaan, vaan tulee muistaa eri raamatunkohtien täydentävän toisiaan. Niin tässäkin. Paavalille on muuten luonteenomaista, että hän ikäänkuin sanoo töksäyttää asian ja sitten vasta ajattelee tarkemmin. Hän yleensä palaa aiheeseen ja ilmaisee mielipiteensä sitten harkitummin ja tasapuolisemmin. Niin tässäkin. Jakeissa 11-12 asia on paljon tasapuolisemmin sanottuna: **"Herrassa ei kuitenkaan ole vaimoa ilman miestä eikä miestä ilman vaimoa. Sillä samoin kuin vaimo on alkuisin miehestä, samoin myös mies on vaimon kautta, mutta kaikki on Jumalasta."**

On muistettava, että Paavali oli oman aikansa ihminen. Jeesus suhtautui naiseen aivan toisella tavalla kuin aikansa ihmiset yleensä. Hän jopa rohkeni keskustella vierasheimaisen syntisen naisen kanssa kahden kesken Sykarin kaivolla, hän kutsui ystäväjoukkoonsa naisia ja uskoi heille ensimmäisenä sanoman ylösnousemuksesta. Mutta palatkaamme Paavaliin, joka muuten oli vanhapoika. Mistä Paavali sai ajatukset miehen ensisijaisuudesta? Onko jokin järjestys myös samalla arvojärjestys? Paavali perusti mielipiteensä Raamattuun eli Vanhan testamentin luomiskertomukseen vaimon luomisesta.

Vaimo miehen kylkiluusta?

1 Mooseksen kirjan 2. luku esittää toisenlaisen luomiskertomuksen kuin 1. luku, joka kertoo maailman luomisesta kuutena päivänä. Tässä 2. luvun luomiskertomuksessa muuten ihminen luodaan ensiksi ja sitten vasta muu luomakunta. Tämän luomiskertomustradition mukaan vaimo luotiin seuraavasti:

"Niin Herra Jumala vaivutti ihmisen raskaaseen uneen ja kun hän nukkui, otti hän yhdenä hänen kylkiluustaan ja täytti sen paikan lihalla. Ja Herra Jumala rakensi vaimon siitä kylkiluusta, jonka hän oli ottanut miehestä ja toi hänet miehen luo." (1 Moos 2: 21-22) Mitä on tämä kylkiluusta luominen? Nyt meidän täytyy unohtaa tyystin mielikuvat nykyajan lääkäreiden suorittamista nukutuksista ja leikkauksista. Raamatun ajan ihmiset eivät niistä mitään tienneet. Tässä kuten usein Raamatussa sanotaan jumalallinen totuus ihmisten maailman sanakuvien avulla. Muuten emme sitä ymmärtäisi. Nukuttaminen ja uni on raamatunajan ihmiselle suuren salaisuuden kuva. Yhä vielä sukupuolisuus on ihmiselle salaisuus ja aikamme tiedemiehetkään eivät läpikotaisin tiedä vielä, mitä se oikein merkitsee, että toinen on mies ja toinen on nainen. Edelleen kylkiluu oli itämaiselle ihmiselle, myös israelilaiselle, paitsi osa ruumista myös rinnakkaisuuden kuva. Me suomalaiset käytämme sanontaa kahdesta samannäköisestä ihmisestä: ovat kuin kaksi marjaa. Nyt ehkä aavistamme, miksi nainen luotiin kylkiluusta eikä esim. varpaasta. Luomisen mukaan sukupuolet ovat rinnakkain. Toimen ei ole ennen toista vaan rinnakkain tasaveroisina. Tämä on Jumalan luomistahto.

1 Mooseksen kirjan 1. luku kertoo meidän ihmisen luomisesta kaiken Jumalan luomistyön huipentumana korostaakin ihmisen luomista, ei ensin miespuoliseksi ja sitten naispuoliseksi, vaan "Jumala loi ihmisen omaksi kuvaksensa, Jumalan kuvaksi hän loi hänet, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät." (1 Moos 1:27). Nainen on luotu myös Jumalan kuvaksi yhdessä miehen kanssa! On hyvä, että tässäkin Raamattu täydentää ja selittää itse itsensä. Yhden raamatunlauseen avulla emme voi mitään todistaa.

KIRKKOKUORON
KEVÄTLAULAJAISET
LA 23. 5. KLO 19
TERVETULOA KIRKKOON!

PIISPANTARKASTUS TARVASJOELLA

ohjelma:

pe 15. 5.

klo 10 arkkipiispa Juva seurueineen saapuu Tarvasjoen pappilaan,
11 koululaisjumalanpalvelus kirkossa, saarnaa asess. Lars Aejmelaus, lit. khra Jouko Kyyrö, musiikkikerho laulaa, joht. Riitta Mäkinen,
12 tehdaskäynti Seppälässä
14 seurakuntaneuvottelu seurakuntatalolla
16 käynti Tarvasjoen uimahallissa.

su 17. 5.

klo 10.00 ehtoollisjumalanpalvelus, saarnaa khra Jouko Kyyrö, liturgina lääninrov. Mikko Pauku, kirkkokuoro avustaa, joht. Toivo Luomala,
11.20 kaatuneitten päivän kunianosoitus
11.30 yleinen kirkkokahvi seurakuntatalolla,
12.30 yleinen piispantarkastus kirkossa,
15.00 seurakuntalounas Kirkon Ulkomaan avun hyväksi seurakuntatalolla, liput á 30 mk lunastettava ennakoon.

Huom! yleinen liputus pitäjässä molempina päivinä

Mitä mieltä Jeesus oli?

Jeesus lähti opetuksessaan miehen ja naisen suhteesta kuin myös avioliitosta luomiskertomuksesta. **"Sen tähden mies luopukoon isästään ja äidistään ja liityköön vaimoonsa. Ja ne kaksi tulevat yhdeksi lihaksi."** (Mk 10:7). Jeesuksen mukaan miehen ja naisen välinen suhde on eliniän kestävä avioliitto. **"Teidän sydämenne kovuuden tähden hän (Moosek) kirjoitti teille tämän säädöksen. Mutta luomakunnan alusta Jumala on luonut heidät mieheksi ja naiseksi."** (Mk 10:5-6). Jeesuksen mukaan ihminen on alusta asti ollut sukupuolinen olento ja samalla Jumalan kuva. Luodessaan ihmisen Jumala loi myös avioliiton. Jeesus myönsi myös naimattomuuden yhdeksi vaihtoehdoksi, esim. Jumalan valtakunnan työn tähden kuten hän itsekin oli naimaton. Mutta kuten sanotti miehen ja naisen normaalisuhde on avioliitto.

Jeesus jos kukaan asettui puolustamaan naisen tasa-arvoa. Hän osoitti sen käytännössä. Hän kutsui ystäväpiiriinsä naisia, ei tosin apostolinvirkkaan, hän ilmestyi ylösnousseena ensiksi naisille. Hän oli jopa rohjennut keskustella kahden kesken huonomainen naisen kanssa uhmaten kaikkia yhteiskuntansa käyttäytymisnormeja.

Miten on tultu miesten ylivaltaan?

Meillä Suomessa on naisen asema sentään suhteellisen hyvä verrattuna esim. muhamettilaisen maailman kanssa. Mutta meilläkin liike-elämässä ja teollisuudessa ei esim. aina samapalkkaisuus toteudu miesten ja naisten kesken. Ennen muuta yleinen asennoituminen yhä edelleen on miehen paremmuuden kannalla. Kun sanomme, että miehen ja naisen tasa-arvoisuus on Raamatun mukaan Jumalan luomistahto, niin on myös sanottava eriarvoisuuden olevan syntiinlankeemuksen seurausta. 1. Mooseksen kirjan 3. luku kertoo lankeemuksen. Siinä luvussa on myös Jumalan antama rangaistus kaikille osapuolille. Yhteinen rangaistus oli kuolema, maaksi jälleen tuleminen. Miehele pelto tuli kasvamaan orjantappuroita ja ohdakkeita. Vaimolle Herra sanoi: **"Minä teen suuriksi sinun raskautesi vaivat, kivulla sinun pitää synnyttämän lapsia, mutta mieheesi on sinun halusi oleva ja hän on sinua vallitseva."** (1 Moos 3:16) Emme saa nyt ajatella näitä Jumalan sanoja sellaisena rangaistuksena kuin meidän aikamme oikeus langettaa. Maallisen oikeuden rangaistuksen voi kärsiä ja niin vapautua siitä. Tässä syntiinlankeemuskertomuksessa on enemmän kyse lankeemuksen seurauksista kuin rangaistuksista. – Muistakaa nyt isännät ja muut miehenpuolet, että meillä ei ole lupa sortaa naista vetoamalla tähän Jumalan sanaan: "hän on sinua vallitseva". Se olisi pirun raamatunselitystä! Ei näin. Vaan kun lankeemus tuli, meni myös ihmisen läheisin suhde, suhde naiseen pilalle. Mies alkoi langenneena "vallita".

Jeesus Kristus tuli tekemään tyhjäksi kaikki sielunvihollisen työt. Hän tuli ja kukisti kuoleman, hän otti päälleen meidän syllisyytemme, hän tuli katkaisemaan synnin aiheuttaman miehen vallitsevan suhteen naiseen. Jeesuksen sovitustyö merkitsee myös tasa-arvoa naiselle. Mies ei saa enää vallita naista. Naisen ei tarvitse enää kivulla synnyttää lapsiaan. Lääketiede tuo jo siihen helpotusta. Naisella ei tarvitse enää olla "halu mieheen" vaan lämmin, aito, turvallinen rakkaus.

Perin huonon todistuksen kristillisen kirkon historia antaa uskomme aitoudesta. Kristuksen lunastustyö on tuskin ollenkaan näihin aikoihin asti päässyt uudistamaan ja korjaamaan ihmisen lankeemuksen seurauksia miehen ja naisen suhteiden alalla. Langennut luontomme on perin kova ainakin tässä suhteessa. Mutta jos

otamme evankeliumin sanan lunastuksestamme todesta, se ei voi olla merkitsemättä uutta asennetta sukupuolirooleissamme. Tottakai mies ja nainen ovat erilaisia ja erilaiset tekevät luontuvat toiselle paremmin kuin toiselle. Mutta ne eivät saa merkitä eriarvoisuutta eikä niitä voida yleistää. Kukin perhe valitsee oman työnjakonsa.

Miehen ja naisen suhde on Raamatun mukaan rakkaus, joka toteutuu avioliitossa. Sukupuolielämä on Jumalan meille antama rikas lahja. Sitä ei saa kuitenkaan palvoa, ei myöskään myydä, eikä liioin halveksia. Miehen ja naisen rakkauteen kuuluu ehdottomasti sekä ruumiillinen yhdyselämä että sisäinen ja henkinen yhteys. Tämä jälkimmäinen tuntuu vaan helpommin unohtuvan nykyajan ihmisiltä. Milloin muuten kouluissamme opetetaan muutakin kuin vain sukupuolielinten rakenne ja toiminta? Milloin opetetaan suomalaiset pojat olemaan helliä ja osoittamaan tunteensa sanoillakin?

"HELLYYS, VASTUUNTUNTO
MEILLE LAHJOITA,
ETTÄ TOISIAMME
VOIMME PALVELLA."

VIRSI 720:3

SEURAKUNTALOUNAS

KIRKON ULKOMAAN AVUN HYVÄKSI
PIISPANTARKASTUKSEN PÄÄTÖKSEKSI

su 17. 5. klo 15 seurakuntatalolla
lippuja á 30:– saatavana pankeista.

Matti Aaltonen:

TIESITKÖ TÄMÄN JUMALAN- PALVELUKSESTA? OSA III VIRRET

Jumalanpalvelustemme tärkeän osan muodostavat virret. Ne voivat olla saarnaa, puhetta kokoontuneelle seurakunnalle. Ne voivat olla seurakunnan yhteistä rukousta ja kiitosta. Niistä saarnaaja saa tukea puheelleen. Niissä rukoilemaan halukas löytää hyvät sanat puhutella Jumalaa.

Ehtoollista vietettäessä veisataan normaalisti seitsemän virttä. Jos ehtoollista ei vietetä, virsien määrä vähenee yhdellä.

ALKUVIRSI on usein lyhyt. Se on joko aamuvirsi (nrot 517–536) tai liittyy kirkkovuoden juhla-aikoihin. Kirkkokäsikirjamme sisältää ehdotuksen kaikkien pyhäpäivien alkuvirreksi.

KIITOSVIRSI on käsikirjan suositusten mukaan nro 629, ns. Hilariuksen kiitosvirsi 300-luvulta. Se veisataan välittömästi ”Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa”-vuorolaulun jälkeen. Huomatkaa virren opillisesti vahva sisältö ja sanonta, johon samalla liittyy kunnioittava palvonta. Käytettäessä muuta kiitosvirttä, tulee siihen joka tapauksessa sisältyä Kolmiyhteisen Jumalan ylistys, mikä tahansa säkeistö ei kelpaa. Kiitosvirren aikana seurakunta seisoo. Kiitosvirsi jää pois paastonaikana, ts. 2.–4. adventtisunnuntaina ja keväisen paaston aikana.

GRADUAALIVIRSI (”askelmavirsi”) on jumalanpalveluksen keskeisin virsi. Sen tulisi liittyä kaikkein kiinteimmin päivän evankeliumitekstin, juhlapäivän aiheen tai kirkkovuoden ajan sanomaan. Tämän virren on aikanaan laulanut kuoro tai lauluryhmä kuoriosan (kirkon etuosan) portailta tai askelmilta. Olisi suositeltavaa, että kuoro ja muu seurakunta tai seura-

kunta kahteen puoliskoon jaettuna laulavat graduaalivirren vuorosäkeistöin. Kirkkokäsikirja sisältää ehdotuksen kunkin sunnuntain ja juhlapäivän graduaalivirreksi.

SAARNAVIRSI edeltää nimensä mukaisesti saarnaa. Virressä pyydetään armoa saada kuulla elävää sanaa, saarnaajalle voimaa tai ilmaistaan ilo siitä, että Jumalan Sana on meidän omin korvin kuultavissamme ja vastaanotettavissamme. Saarnavirren tulisi yleensä olla lyhyt.

Saarnavirren tilalla voidaan laulaa **USKONTUNNUSTUSVIRSI**. Näin sopii tehdä esim. konfirmaatiopyhänä, jolloin nuoret jo ovat lausuneet yhteen ääneen apostolisen uskontunnustuksen. Näitä virsiä ovat 166 ja 167. Veisatessaan seurakunta seisoo, niinkuin yleensäkin uskontunnustukseen liityessään.

KOLEHTIVIRSI eli **UHRILAHJAVIRSI** veisataan saarnan jälkeen. Usein sen sisältö kertaa saarnan ajatuksia, mutta oikeastaan sen tehtävä on siirtää ajatuksemme edessä olevaan ehtoolliseen, Jeesuksen läsnäolevaan uhuriin meidän edestämme. Samalla sen tulisi innostaa ja rohkaista meitä antamaan oma uhrimme: ennen kaikkea itsemme Jumalalle, mutta sitten myös uhrilahjamme, kolehtimme. Sana ”kolehti” tulee latinan kielestä ja merkitsee yksinkertaisesti kokoaamista. Noin puolet kirkkokolehdeista on varattu: kirkkohallitus on määrännyt kolehdin koottavaksi tiettyyn taroitukseen kaikissa maan kirkkoissa. Muina pyhinä kirkkoherra määrää kolehdin kohteen kirkkoneuvoston antamien suuntaviivojen mukaan.

EHTOOLLISVIRSIÄ veisataan tarpeen mukaan ehtoollisen jaon aikana (nrot 231–244). Useimmat ovat sisältöään sielunhoidollisia, muutamatsäilyttävät myös ehtoollisoppia (esim.

Kiitoskirje Karttulasta: Lähimmäisiähän me olemme toinen toisillemme

Onnea alkaneelle vuodelle! Kiitän sydämestäni teitä lähettämästänne paketista. Kyllä kaikki oli tarpeellista ja käyttökelpoista tavaraa. Hyvä vain, kun vielä tästä niin pahasta ja kiireisestä maailmasta löytyy ihmisiä, joilla on auttamisen halu. Lähimmäisiähän me olemme toinen toisillemme. Minä uskon, että Jumala antaa annetun sijaan. Olen sen itse kokenut joskus, kun minulla on ollut hyvin ja on ollut antaa toisille, olen itse saanut monin verroin kaiken takaisin. Elämä voi hetkessä muuttua. Emme koskaan voi sitä arvata, tietää etukäteen.

Tämä kirjeeni on aika tavalla myöhässä. Vaan aina ei löydy edes kirjerahaa. Jonkin markan saan käsityöllä. Virkkaan sängynpeittoja, pikku liinoja, neulon sukkia. Se on kuitenkin vähäistä. Täytyy tehdä aamuvarhaisella ja illalla, päivällä kun on kotitaloustyöt hoidettava.

Pyydän kiittää ja tervehtiä diakonia, joka auttoi pakettien lähettämistössä ja kirkkoherraa kauniista kirjeistä. Kirjoitan Esteri Uusitalolle, kunhan saan aikaan.

Terveenä jokseenkin olemme olleet. Isän sydänhän se on ollut vaikeutena. Hänellä on sepelvaltimosairaus. Vaan päivästä toiseen olemme päässeet.

Vielä kerran Jumalan siunausta teille!

LEMPI KVIST
Luvelahti
72100 KARTTULA

KIRKKOHERRANVIRASTO AUKI

Ti 9–12 JA PE 16–19

HEINÄKUUSSA:
TI 16–19 JA PE 9–12

Tämän kirjeen olemme saaneet tänne Tarvasjoelle kiitokseksi siltä perheeltä, jolle viime joulun alla lähetimme vaatepaketteja. Tällaisia monilapsisia perheitä on paljon kehitysalueil-la. Perheenpään sairastuminen merkitsee usein taloudellistakin ahdinkoa. Yhteiskunnan antama tuki ei aina ole riittävä. Suomessakin yhä tarvitaan vapaaehtoista auttamistyötä, jota kirkkomme diakoniakin on. YHTEIS-VASTUU-keräyksestä jää puolet kotimaiseen diakoniaan. Myöskin kolehdein voimme olla tätä apua antamassa. Kirkossa toisinaan kannetaan jumalanpalveluksen kolehti oman seurakunnan diakonirahastoon tai sinä voit vaikkapa järjestää ystävillesi ja naapureillesi seurakuntaillan, jonka tuoton voit antaa diakoniatyöhön. Myös myyjäisten avulla keräämme varoja tähän rakkauden palveluun. Tarvasjokelaisethan voisivat vastaisuudessaakin muistaa Kvistin perhettä Karttulassa eräänlaisena kummiperheenä. Kyselkää asiaa diakonilta, puh. 767 319!

RIPPIKOULULAISTEN

- Vierailu Turussa kirkon nuorisopäivillä pe 22. 5., lähtö srk-talolta klo 19.30
- Opintoretki Kotkaan lähetysjuhille pe 12. 6.–su 14. 6. 1981
- Konfirmaatio la 20. 6. klo 10

Harri Hirsinummi, rak.ins.

Uusi ruumishuone suunnitteilla Tarvasjoella

Jo pitkään Tarvasjoen seurakunnassa on koettu ikävänä hättänä nykyvaatimukset täyttävien vainajien säilytystilojen puuttuminen. Asia on tiedostettu seurakunnan hallinnossa useita vuosia, mutta seurakuntatalohanke on siirtänyt sen toteutumista. Kevättalvella -81 kirkkoneuvosto päätti, että taloudellinen jaosto aloittaa valmistelut asian tilan korjaamiseksi. Taloudellinen jaosto ja allekirjoittanut tekivät oppia saadakseen tutustumismatkan Marttilan ja Karinaisten seurakuntiin ja Kärsämäen kappelin uusiin tiloihin 27. 3. -81.

Sunnuntaina 12. 4. -81 pidettiin kirkolla kokous, jossa tutustumismatkalta saatujen tärkeiden näkökohtien ohjaamana todettiin vanha, vuosisadan alussa rakennettu ruumishuone liian ahtaaksi, jotta siihen saataisiin sijoitetuksi tarvittavat tilat.

Päätettiin uuden ruumishuoneen luonnospiirustusten laadinnasta. Paikan valinnassa otettiin huomioon vanhan, kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kirkon hallitseva vaikutus.

Tilaohjelmaan sisällytettiin seuraavat: etuhuone eli ns. valmistelutila, vainajien säilytysruumishuone, hautausmaavälineistön säilytystilat, työntekijöiden sos.tilat, wc ja eräitä aputiloja.

Luonnossuunnitelmat tulevat kirkkoneuvoston ja -valtuuston käsittelyyn vielä kevätkesän aikana.

233). Ehtoollisen jaon aikana kirkossa voi olla myös hiljaista: seurakunta syvenny Kristuksen uhrin salaisuuteen, joka juuri silloin on samaan aikaan ehtoollisessa käsin kosketeltavassa muodossa läsnä. Jos ehtoollisvieraita on vähän, ei ehtoollisvirttä aina ehditä aloittaa. Silloin voidaan veisata virren viimeinen säkeistö.

PÄÄTÖSVIRSI on tavallisesti lyhyt. Se saattelee seurakuntaa arkeen, antaa hyviä kehoituksia tai on seurakunnan kiitos ja rukous Jumalalle, joka on jakanut lahjojaan ja on aina uskollinen armoissaan (ks. esim. 199, 202, 212).

VIRSITÄULU. Taulun etusivulle mahtuu yht'aikaa neljä virttä. Taulua on siis käännettävä, loput virret on merkitty takasivulle. Isot numerot tarkoittavat virttä, pienet säkeistöjä, esim. 521 1-2 209 3-5 2 5. Jos virsi veisataan kokonaan, jätetään säkeistöt merkitsemättä. Kolehtivirttä ja ehtoollisvirsiä veisataan usein ”tarpeen mukaan”: aloitetaan alusta tai muustakin säkeistöstä ja veisataan, kunnes kolehti on koottu tai ehtoollinen jaettu. Virret valitsee saarnaaja.

Virret ovat seurakunnan osuus jumalanpalvelusta. Saarnatkaa rohkeasti, rukoilkaa ja kiittäkää uskossa! Liitytkää virsiin, tapailen vieraampienkin säveliä. Näin jumalanpalvelus muodostuu koko seurakunnan palvelukseksi, jossa pappi toimittaa vain oman osuutensa yhdessä muiden kanssa.

”Sun täällä saan mä kohdata, Puutteeni sulle kertoa, Sä lahjas mulle kannat. Eteesi täällä köyhä saa Sydämen tuskat vuodattaa, Sä lohdutusta annat.

On täällä hyvä olla mun, Saan tuta rauhan siunatun Ja vaivain paino raukee. Mua ruokit täällä sanallas, Virvoitat läsnäolollas, Kiitokseen suuni aukee.” Virsi 206: 5, 6

Juvan viimeinen kapteeni ja hänen niittynsä

Siihen maailmanaikaan, jolloin viikatteen terä välähti heinäkuun aamuauringossa ja hämäläismallinen väärävarsi viuhahti kahtapuolta klannittamaan niityn kasteennihkeää ruohomätästä, oli luonnonvaraisten niitujen tuotto tärkeä lisä talonpoikaisessa elinkeinossa.

1700-luvulla ei vielä kylvöheinää viljelty. Raivatut pellotkin kyläalueella olivat vähäiset. Kylän rintamailla oli kyllä jonkun verran nurmea heinäveromaina (höbohl), mutta pääasiallisesti heinät niitettiin kauempana olevilta takamaaniityiltä. Kun niityt ojittamattomina olivat kosteita suo- ja vesijätömaita, ei niille juuri muulloin päästyäkään kuin keskikesän kuivana aikana ja taas talvikeleillä pakkasten tultua.

Raivatut niityt, eli alueet, joilta näreet ja pajupensaat oli poistettu, olivat rahanarvoisia omistuksia. Niitä voitiin myydä tai pantata, vaikka ne sijaitsivat jakamattomilla kylän yhteismailla. Kuivinakin kesinä niiltä sai aina jonkun verran heinää, mutta pahoin sadekesinä saattoi olla vaikeuksia runsaankin sadon korjaamisessa. Kun kuitenkin niittyladot olivat pieniä, niitä oli laajoilla niittylakeuksilla verraten paljon. Noihin hatariin hirsrakennuksiin voitiin sentään koota märkääkin heinää ainakin häkillinen kuhunkin sateisinkin vuosina kuivumaan. Aivan olemattomaksi sato ei siis silloinkaan muodostunut. Toisin kävi, jos vahinkovalkea poltti heinät ja ladot, paloivatpa joskus niityn ruoppaiset maatkin pohjasaviin asti.

Niinpä Tarvasjoen historia kertoo, kuinka vahinkovalkea poltti 1677 Juvan kartanon Vaipassuon niityn niin, ettei se vielä neljän vuoden kuluttukaan tuottanut yhtään mitään. Sitä ennen se sentään oli tuottanut kahdeksan talvikuormaa heiniä vuosittain. Niityn mainitaan tuhoutuneen samassa tulipalossa, joka tuhosi osan kartanon rakennuksista. Tämän mukaan Vaipassuo olisi sijainnut Tarvasjoen Juvan kylässä tai ainakin lähetyillä.

Kuitenkin havaitsin äskettäin vanhoja isojakopöytäkirjoja lukiessani, että Juvan kartanolla on ainakin 1700-luvulla ollut ikivanha nautintaniitty nykyisen Karinaisten pitäjän alueella. Vaikka pöytäkirjoissa nimi olikin kirjoitettu muotoon Vaipansuo, jäin pohtimaan voisiko kyseessä olla yksi ja sama niitty, koska Vaipassuon sijainnista näkyy Tarvasjoella joskus olleen epäselvyyttä.

Kun asialla muutenkin lieene omaa mielenkiintoansa, otan tähän käännöstekstinä muutamat rivit, jotka ovat kirjoitetut maanjako-oikeuden kokouksen pöytäkirjaan kesäkuun 27:n päivän iltapäivällä anno Domini 1794, jolloin mainittu oikeus piti kokousta Kyrön ja Kiukaisten kylien jakokunnassa Kiukaisten Hongan talossa. Vanha teksti paljasti salaisuutensa:

"Kuninkaallisen Henkirakuunarykmentin kapteenin virkatalon Juvan haltijan, herra kapteenin, jalomielisen Anders Johan Prytzin valtuuttamana kysyi kenttävääpeli Ekerodde, tahtoisivatko Kyrön kylänmiehet vaihtaa vastiketta vastaan Juvan kapteenipuustellin Kyrön kylän tiluksilla sijaitsevan Vaipansuon ikimuistoisen (urgamal) nautintaniityn, joka on merkitty numerolla 136 Kyrön yhteisön kartalla, vai sallivatko sen jäädä koskemattana virkatalon vastaiseen hallintaan."

Tämän niityn paikka löytyy nykyisissäkin tilusrajoilla merkityissä topografikartoissa Kyrö-Ollila maantien varrelta läheltä Pöytyän pitäjän rajaa noin nelisen kilometriä Kyrön keskustasta Marttilaan päin. Se on kylläkin Rahkion laita-alueita, ja tiedetään, että Juvalla oli palsta myös Rahkiossa. Kun Juvan Rahkion niittyä ei ole moitittu huonoksi ja Vaipansuo sijaitsekin kyröläisten tilusten keskellä, ei Rahkion niittyn oikein sovi seuraava myös pöytäkirjaan merkitty kuvaus:

"Kyrön asukkaatt selittivät Juvan Vaipansuon niittylahkon heidän tilustensa keskellä olevan kylläkin jonkun verran sopimattoman ja perustellusti heidän jakonsa toimittamisen tiellä, mutta kun se jo maan peruslaadulta oli huonoa ja hedelmätöntä ja oli sitäpaitsi niin huonosti hoidettua, että kasvoi metsää, niin he eivät kuitenkaan suostuneet vaihtamaan sitä omiin heinämaihinsa, vaan ilmoittivat luopuvansa vaihdosta, koska heillä ei sitäpaitsi olisi ollutkaan vaihtomaita muualla kuin omassa kylässään, joten Juvan virkatalo joka tapauksessa olisi joutunut ottamaan maansa Kyrön kylästä."

Vanha perimätieto kertoo, että Vaipansuon seudutkin ovat joskus palaneet tulipalossa saveen asti, ja jos la-piolla tekee pystysuoran leikkauksen mylläämättömänä säilyneeseen maaperään, voi maakerrosten välissä havaita tummemman hiiltynneen kerroksen. Kun kuitenkin en halua väittää, että tulipalo täällä olisi ollut juuri 1677, ei tämän johdosta enempiä joh-

topäätöksiä kannata ryhtyä tekemään. Suuria niittypaloja on ennen ollut useita, ja muistitieto kertoo, että vielä nimkin myöhään kuin kesällä 1901 sattui suuri tulipalo, jossa Rahkion laaja niitty paloi yhtenä liekkimerenä, niinkuin aikalaisensa ovat kertooneet.

Kuitenkin siis edellä olleesta voitiin havaita, että Juvalla muinoin on ollut vanha nautintaniitty Kyrön kylän Vaipansuolla. Luultavasti tarvasjokilaiset sielläkin joskus ovat olleet viikkokunnissa heinää tekemässä, vaikka Rahkiossa oli entisaikaan tapana pitää heinäkuun alussa suuri heinähuuto-kauppa, jossa korjuuoikeus voitiin myydä vieraallekin heinän tarvitsijalle. Nykyisen Kyrön kylän kautta Juvan kartanonväen ei Rahkion laidolle tarvinnut kulkea, sillä Suutarlasta oli, vanha Rahkioon vievä oikotie sinne pitkin metsiä ja poikki Tarvasjoen latvajuoksun muutama kilometri Kyrön kylää idempää.

Viikkokuntaisissa heinäkorjuupäivissä oli oma romantiikkansa ja valoisin kesäyön työn juhlan tuntua aina vaatetuksesta alkaen. Kun varsinkin Rahkion laajoille niityille muutamiksi heinäkuun viikoiksi kokoontui monien kylien ja pitäjienkin heinäväkeä, oli siellä mahdollisuus nuorisoonkin joskus kokoontua yhteen piiriä pyörimään. Myöhemmin karkeloa säestettiin mukana olleilla huuliharpuilla, ellei peräti suurempia soittopelejä joskus sattunut olemaan tahdin antajana. Samoin ruokailussa ja ruuan valmistuksessa niittylatojen luona tai vähäisissä kortteerituissa olivat omat tapansa, jotka toivat vaihtelua totuttuun talviseen järjestykseen. Kun työskenneltiin etäämpänä kortteeriladolta, kutsui ruokaa valmistamaan jäänyt väen syömään lyömällä nuijalla ladon seinään talon numeroa vastaavan määrän lyöntejä. Kumahdusten lukumäärästä sitten pääteltiin, milloin oman talon väkeä kutsuttiin syömään.

Ne ajat ovat olleet ja menneet, ja väärävarnitenkin on saanut unohtuksen tomut harteilleen. Juvan Vaipansuo kasvoi metsää jo 1794, mutta luultavasti jalomielistä kapteeni Prytziä ei voida siitä syyttää, vaikka hän oli tullut Juvan haltijaksi jo v. 1786. Todennäköisempää on, että niitty rappeutui jo hänen edeltäjänsä, joista usea oli asunut Juvan kartanoa vain muutaman vuoden palkkatalonaan.

Kun kapteeni Prytz 1791 pääsi eläkkeelle armeijasta, sai hän edelleen asua kartanossa, joka vasta 1810 jou-

tui valtiolle ja vuokrattiin sitten tavalisille yksityisille. Vuonna 1800 Juvan arvoksi on laskettu 4.800 riksiä, joka saattaisi vastata noin parisatapäistä hyvässä lihassa olevaa härkälaumaa. Kartanossa tiedetään myös tuohon aikaan kylvetyn viljalle yli kolmesta tynnyrillistä, joten mitään laajoja peltolakeuksia ei siihen aikaan kartanosakaan ollut. Mainittuna vuonna Prytzillä oli kuitenkin käteistakin 36 riksiä, josta voi päätellä, ettei yhden niityn tuotto hänelle aivan elintärkeäkään ollut, koska hän sitäpaitsi oli eläkkeellä täysin palkkaeduin.

Historia kertoo myöskin, että hänen vaimollaan oli jopa kultakello povelilaan kannettavanaan, vaikka aikansa mahtitalonpojalla, Tyllilän Juha Puntarilla oli vain hopeinen taskukello – ja muilla Tarvasjoen miehillä ei ollut sellaistaakaan.

Edellämäinuita Prytzin valtuuttamasta kenttävääpeli Didric Lorentz Ekeroddesta tiedetään, että hän asui Pöytyän Kaulanperän Arkkilassa, joka oli Kuninkaallisen Henkirakuunarykmentin vääpelin puustelli. Näin olen he kumpikin palvelivat ratsuväessä. Kun Ekerodde kuitenkin rykmentin valtuutettuna joutui osallistumaan muihinkin isojakokokouksiin, ei kapteenin ja vääpelin tuttavuudesta voida tämän enempiä johtopäätöksiä tehdä. Henkirakuunarykmentin everstin virkatalo oli muistaakseni Mynämäen Saaren kartanossa ja jalkaväen everstin palkkatalo Piikkiössä. Ne olivat niitä ruotujakolaitoksen aikoja.

Juvan kartanosta on aikanaan lähtenyt maailmalle monia merkkihenkilöitä. Tämän kertomuksen aikaan 1700-luvun lopulla kartanon piholla telmi nuorempaa polvea, ja mainittakoon, että kapteeni Prytzin Lars Adolf-pojasta tuli Ruotsinmaalla myöhemmin koko Gävleborgin läänin maaherra, niinkuin tarinat sen selvemmin kertovat.

Mutta itse kartano, kapteenin palkkatalo, jota korkeammatkin herrat ovat hallinneet, ei liene koskaan loistollaan pröystäillyt, vaikka paljon sen värikkääseen menneisyyteen katkeytyykin. Joku jossain säilynyt tiedon murunen voi joskus tuoda lisävalaistusta kerran olleeseen. Mutta vajan orrelle unohtunut väärävarninen ei enää tietojaan paljasta. Joku joskus on senkin hienosyiseen leppävarteen tarttunut voideltuaan känsänsä kouransa varrenpään tähdenmuotoisesta kolosta löytämällänsä ihralla, on tavoittanut oikean työn rytmin niin, että kiiltävä terä on aamuauringon valossa hetken katsellut raivattua lakeutta ja pureutunut sitten niityn mättääseen. Mutta terän on jo ruoste raiskannut, eikä sen kieli enää suostu tarinaansa uudelleen alkamaan.

21. 2. 1981.

– E. H-o.

Harri Hirsinummi

Pumppumestarin taival Tarvasjoelta Tammelaan

FRANS NUMMI syntyi marraskuun 3 p:nä 1878 Kaarinassa Turun liepeillä. Sieltä perhe muutti ensin Lemulle, sitten Tarvasjoelle, jossa isällä oli Hirsinummen vähäinen torppa. Perheen sukunimeksi tuli Hirsinummi. Nuori Frans tuli ammatinsa valinneeksi seuraavasta sattumasta. Tarvasjoelle oli muuttanut Ruovedeltä Kaseva -niminen mies. Hän oli oppinut puupumppujen tekotaidon joltakin pohjalaiselta, jonka kotipitäjää kertoja ei tiennyt. Kaseva jäi Tarvasjoelle maanviljelijäksi ja meni siellä naimisiin. Maataloustöiden ohella hän teki edelleen puupumppuja ja -vesijohtoja. Hänellä oli 2-3 miehen suuruinen työsakki; joukkoon pääsi nuori Frans Nummikin. Työryhmä teki pumppuja ja vesijohtoja lähes jokaiseen Tarvasjoen taloon. Kaseva ja Nummi ulottivat sitten työmatkansa

kauemmaksikin: Mellilään, Punkalaitumelle, Vampulaan ja Huittisiin asti.

Frans Nummin ansiotyöt keskeytyivät, kun hän marraskuussa 1898 joutui sotaväkeen; hänestä tuli Lappeenrannan punahousuinen rakuuna. Palvelusaika jäi kuitenkin kesken, kun rakuunarykmentti lakkautettiin 1900. Frans Nummi jatkoi Kasevan kanssa pumpputöitä, kunnes lähti 1902 Amerikkaan. Kun vieraskieliset eivät osanneet lausua niin pitkää sukunimeä kuin Hirsinummi, Frans itse lyhensi sen Nummiksi. Enimmäkseen hän kuitenkin pysytteli muiden suomalaisten siirtolaisten mukana metsä-, kaivos- ja ratatöissä. Kotimaan ikävä lie häntä vaivannut, koskapa hän 1906 palasi takaisin kotiseudulleen ja ryhtyi jälleen pumpputöihin.

Seuraavana vuonna Frans Nummi lähti hakemaan pumpputöitä Tarvas-

joen ulkopuolelta. Marttilan ja Kosken kautta hän tuli Ypäjälle. Talolliset eivät niinkään helposti raskinneet pumppuja kustantaa. Niinpä kun hän eräässä Ypäjän talossa tarjosi urakkaa: 12 markalla hän asettaisi puuputket pihakaivosta navettaan (väliä muutama metri), sanoi isäntä: «Meillä on kolme riskiä tytärtä, kyllä ne veden navettaan kantavat». Nummi jatkoi matkaansa ja poikkesi Talsolan Paa-volaan. Täällä hän tarjoutui tekemään vesijohdon santakuopan pohjalla sijaitsevasta kaivosta noin 40 metrin matkan piahtoon 60 markalla. Kauppa syntyiikin ja työ tuli pian tehdyksi. Nummi jatkoi matkaansa Kaujärven kylään. Ensimmäisenä teki tilauksen, 50 markan urakan, Päivölän isäntä. Kun työtä näytti riittävän, Nummi palasi kotipuoleen ja toi mukanaan työkalurin. Kaujärven isännät tuli-

vat katsomaan Nummin touhuja ja yksi toisensa jälkeen teki tilauksen. Heinämaan metsätalokin sai tämän työtä säästävän uutuuden. Heinämaan pappi vei Nummin sukulaistaloon Suonpään Vehmakselle, jonne niinkään tehtiin pumppukaivo. Sieltä Nummi siirtyi Saviniemen Mäkelään. Täällä hän kuuli kerrottavan, että Kuuslammin Klemetiltä kotoisin ollut isäntä oli saanut kotoaan peräti tuhat-nen markan perinnön.

Talvisaika ei sopinut puupumppujen tekoon, mutta keväällä 1908 Nummi saapui töihin Linikkalaan. Teetäessään pumpunrautoja Kuuston pajassa poikkesi häntä puhuttelemaan Heikki Könnö Hykkilästä. Sovittiin, että Nummi tulee Könnön taloon tekemään pumpun ja vesijohdon. Hän meni, urakka oli 15 mk (kaivo on vieläkin käytännössä). Sipilän heinä-miehet ajoivat Könnön työmaan ohitse Kantturiin, ja Anttoo-isäntä teki pumpputilauksen. Sitten oli vuorossa

Erkkilä, jossa vesijohto tehtiin talliin samana syksynä.

Siirtyessään sitten pumppu- ja vesi-johtotöihin Lunkaan kylään Frans Nummi lähestyi kohtaloaan. Konsta Mattilassa oli palveluksessa Rannan Mari Oksjärven rannalta. Nuoret rakastuivat. Ja vaikka Frans Nummi vielä palasi talveksi Tarvarjoelle, hän mielihyvin palasi Lunkaaseen keväällä 1909. Marraskuussa heidät vihittiin avioliittoon. Ensimmäisen asunnon he saivat siten, että nuori aviomies osti Lamalan sahalta lautoja ja rakensi valmiiksi kamarin, joka oli kehällä Rannan torpassa. Talvi meni näissä vähäisissä tiloissa, mutta 1910 Nummi osti 800 markalla Sipilän maalla sijaitsevan mökin, jossa Matti Nummenpää oli pitänyt kauppaa, mutta joka häneltä oli joutunut kauppias Kaskelinille. Rakennuksessa oli iso tupa ja kamari. Nummi hajotti sen 1930 ja rakensi nykyisen talonsa vähän kauemmaksi maantiestä. Tätä ennen hän oli ostanut melko laajan tontin omakseen Sipilän Nuutilta. Kun oli tullut puheeksi palstan nimi. Sipilän isäntä oli kertonut paikkaa vanhastaan sanotun Nummimäeksi.

Hykkilästä käsin Nummi kävi teke-mässä puupumppuja vesijohtoi-neen laajalla alueella sekä Turkuun päin että Hämeessä aina Pälkäneellä asti, mutta omituista kyllä ei juuri Some-rolla. Nummi ei osannut sanoa valmis-tamiensa pumppujen kokonaismää-rää, mutta arvioi niitä olleen tuhansia, varsinkin jos ottaa huomioon myös poikien osuuden. Hän näet opetti ammatin myös kolmelle pojalleen. Arvo, jolla on isän vanhat työvälineet, tekee edelleen puupumppuja. Niitä näet vieläkin tilataan, koska puuput-kista on se maine, että vesi niissä pysyy kirkkaana. Mutta toinen pojis-ta, Toivo, asentaa jo sähköpumppuja.

Kaivonpumppu ja vesijohdot olivat aikanaan uutuuksia. Nyt jää vielä sel-vittämättä, missä ne meillä ensin hy-väksyttiin käytäntöön. Nummin kertos-mus viittaa Pohjanmaalle. Mutta tie-detään, että vanhastaan vesijohtoja tehtiin puusta myös Paimion puolella. Sieltä mainitaan tällaisten valmistaja-

na Fredrik Lemberg, jota myös sanot-tiin Kössilöksi. Kulttuurihistorioitsi-joiden ja kansantieteilijöiden on syytä asiaa tutkia.

Forssan Lehti 20. 12. 1964

prof. Esko Aaltonen

Frans Nummi nuorena rakuunana v. 1900

Saatuani eo. artikkelin Tarvasjoen omalta ”historioitsijalta” Kalervo Mä-kiseltä, ilahduin kovasti, että ”isose-dästäni” Frans Nummesta Tammelassa oli professori Esko Aaltosen toi-mesta näin mielenkiintoista historiaa kerrottavana. Muistan hyvin Frans Nummen hänen käydessään 60-luvun alussa vierailemassa eräitä kertoja luonamme Tarvasjoella.

Monet iltapuhteet vietettiin kuun-nellessa hänen jännittäviäkin kerto-muksiaan aikaisemmista vaiheistaan. Muistan erään tapauksen hänen sai-rastuttuaan kovaan kuumeeseen vie-railunsa aikana. Kutsuimme silloisen kunnanlääkärin Simo Kortten häntä tutkimaan ja hoitamaan. Potilaan ja lääkärin välille kehkeytyi mielenkiin-

toinen keskustelu Frans Nummen vai-heista Suomen kaartin Lappeenran-nan punahousuisena rakuunana.

Muistan kertomuksesta mm. sen mi-ten hevosten puhtauteen kiinnitettiin huomiota; kun upseeri valkoisella hanskallaan veti pitkin hevosen kupei-ta, ei hankaan saanut jäädä pienintä-kään tahraa, muuten lomat useiden kuukausien aikana olivat kiellettyjä.

Frans Nummen poika Toivo Num-mi, johon artikkelissakin viitataan, on kertonut isästään ja puupumppujen sekä putkistojen teosta, jossa hän on ollut mukana muun muassa seuraavaa: Työkalut ovat vieläkin jäljellä ja ne ovat todennäköisesti Frans Num-men veljen eli isoisäni Jalmari Hirsinummen tekemät. Työkaluista varsin kuluva oli ns. ensimmäinen reikäterä, joita Tammelassa valmisti Linikka-lan seppä. Työkaluista tärkein oli ns. kaira ja sen varsi, jotka olivat neljä metriä pitkiä. Varsi oli keskeltä liitok-sella yhdistettävissä ja saatavissa kah-teen, noin kahden metrin pituiseen osaan, jolloin niitä voitiin helposti kuljettaa vaikka polkupyörän takana. Reiän poraus puuputkeen tapahtui poraamalla kummastakin päästä ja valitsemalla sydämen osalta samat vuosirenkaat. Poraustyö oli melkoisen raskasta. Sanonta tästä kuului, ettei ”se ole mitään rintalasten työtä”. Kai-ran varren päässä oli vääntötappi, joka jokaisessa talossa veistettiin uu-destaan. Puuputkena käytettiin latva-läpimitaltaan vähintään kuuden tuu-man tukkia, pituudeltaan 5...7 metriä. Jatkos veistettiin ensin kirveellä, jon-ka jälkeen ns. sorvihöylällä suoritetiin putkenpäiden sorvaus ja liitos tehtiin tervaamalla. Tyveen pistettiin rengas, joka oli noin tuuman leveästä ja 5...6 mm paksusta lattaraudasta taottu, sekä sen aikaisella sepän hit-sauksella yhteenliitetty. Usein ren-gasaineksenä käytettiin vanhoista kulu-neista reentalloista saatuja teräksisiä. Rengas kiilattiin sitten lyömällä tiuk-kaan.

Eräs juttu kertoo Frans Nummen, jolla aina huumori pilkisti silmäkul-masta, kertoneen, että eräässä talossa emäntä tiedusteli, että miten piukkaan

se rengas pitää lyödä, jolloin Frans Nummi oli vastannut, että niin tiuk-kaan, ettei sormi väliin mahdu.

Tällaisen puuputken kestoikä on savimaissa melkeinpä ikuinen. Hiek-kamaissa oli tapana putken suojaami-nen saveuksella. Toivo Nummi ker-too, että vieläkin on erittäin hyväkun-toisia puuputkistoja, jotka vain liitty-mäkohdiltaan ovat vaatineet uusintaa. Häinkin on uusinut kymmeniä putkis-toja sillä tavalla, että on työntänyt uuden muoviputken vanhaan puuput-keen.

Nimen osalta vielä voin kertoa, että nimi Hirsnummi tai Hirsinummi on tullut perintönä Euralla sijainneen torpan mukaan, johon Fransin, vel-jensä Jalmarin sekä sisarensa Huldan isä August Hirsnummi muutti viime vuosisadan lopulla, tietämäni mukaan Liedonperän Aholasta. Sukunimenä heillä oli ollut aikaisemmin Henriks-son, joka suomalaisuuden innostuk-sessa oli muutettu nimeksi Hirsnum-mi. Toivo Nummen poika ja hänen vaimonsa ovat harkinneet nimen Hir-sinummi uudelleen anomista.

Tarkoituksenani on myöhemmin seuraavassa numerossa käsitellä puu-putkiston ja pumppujen valmistusta, kun Nummen pojat: Toivo, Arvo ja Pentti ovat lupautuneet vielä kesän 1981 aikana järjestämään näytösmäi-sen puuputkiston ja pumpun tekotilai-suuden Tammelassa. Puuputkisto saattaa uusiutuvan valmistusmateriaa-lin ansiosta tulevaisuudessa olla erit-täin mielenkiintoinen vaihtoehto muo-viputkille, öljyn hinnan ja materiaa-lien kallistuessa. Tässä yhteydessä esi-tän toivomuksen, että ne tarvasjoke-laiset, jotka tietävät tai muistavat jo-tain artikkelissa mainitusta Kaseva-nimisestä miehestä, joka oli Frans Nummen oppi-isä, toimittaisivat mi-nulle mahdollisia tietoja hänen vai-heistaan. Olisi mielenkiintoista selvit-tää mistä puuputkistojen tekotaito Tarvasjoelle on tullut.

Harri Hirsinummi

Tarvasjoella paljon mahdollisuuksia harrastaa...

Tässä on koottuna niitä harrastus-mahdollisuuksia, joita Tarvasjoen kunnan alueella on tarjolla. Nyt on kevät tosin ehtinyt niin pitkälle, että monet talvikauden toiminnat kuten esim. kansalaisopisto alkavat lopetella kesän ajaksi, alkaakseen taas täysite-hoisesti syksyllä.

TARVASHOVIN UIMA-HALLIN AUKIOLOAJAT
tiistai-perjantai klo 17-21
(kassa suljetaan klo 20)
lauantai klo 14-20
(kassa suljetaan klo 19)
sunnuntaisin ja maanantaisin suljettu

KIRJASTON AUKIOLOAJAT
Pääkirjasto Tarvashovissa
maanantai klo 15-20
keskiviikko klo 13-18
torstai klo 16-18
perjantai klo 16-20
Jauholan sivukirjasto
keskiviikko klo 15-17
torstai klo 18-20
Suurilan sivukirjasto
tiistai klo 17-20

KANSALAIPOISTO
Liedon-Tarvasjoen kansalaisopisto toimii Tarvashovissa ja on tarkoitettu 16 vuotta täyttäneille. Kevätlukukausi päättyi tänä vuonna 25. 4., mutta esim. naisten kuntovoimistelupiiri keskiviikkoisin klo 19.00-19.45 jatkaa toimintaansa edelleen. Ennen luku-kauden alkua asiasta Viikkolehdestä.

TARVASJOEN NUORISOSEURA
Tiistaisin tanhut, katso kansalaiso-piston ohjelma.
Maanantaisin näytelmäpiiri, kansa-laisopiston ohjelma.
Tärkeimmät tapahtumat:
Toukokuu - Helavalkijat Salossa
Kesäkuu - Tarvasjoen Nuorisoseu-ran 85-vuotisjuhla, valtakunnallinen 100-vuotisjuhla. - 25.-28. 6. nuoriso-seuran pääjuhla Helsingissä.
Nuorisoseuran toimintaa koskeviin tiedusteluihin vastaa sihteeri Anne Hakala puh. 767 361.

TARVASJOEN UHREILIJAT
Kesäkauden tulevasta ohjelmasta - kuten muustakin urheiluseuran toi-minnasta - tiedoitetaan Kunnallisessa Viikkolehdestä.
Tarkempia tietoja jaostojen toimin-nasta saa:
Suunnistus - Heikki Mustamäki, puh. 767 109
Palloilu - Osmo Ahtinen, puh. 767 203
Hiihto - Lassi Mellanen, puh. 767 636
Yleisurheilu - Matti Santanen, puh. 767 315

SEURAKUNTA
Alle kouluikäisille päiväkerho:
tiistaisin klo 9.00-12.00 4-vuotiaat
keskiviikkoisin klo 11.00-12.15 3-vuo-tiaat
klo 13.00-16.00 6-vuo-tiaat
torstaisin klo 9.00-12.00 5-vuotiaat

Musiikkikerho: torstaisin yli 7-vuo-tiaille.
Pianotunteja keskiviikkoisin ja perjan-taisin.
Vanhustenkerho joka toinen maanan-tai seurakuntatalolla.
SLEY:n lähetyspiiri joka toinen maa-nantai seurakuntatalolla.
Partiotoiminta:
Sudenpentutoiminta 7-10-vuotiaille tytöille ja pojille alkoi tammikuussa. Syksyllä 1981 alkaa partiotoiminta yli 10-vuotiaille tytöille ja pojille.
Seurakunnan toiminnasta lähempiä tietoja antaa diakoni Heli Kiviniemi.
Piispantarkastus Tarvasjoen seura-kunnassa 15. ja 17. 5. 1981.

KALEVAN NUORET
Perjantaisin klo 17.00-18.30 tanhu-ja, askartelua 7-12-vuotiaille tytöille ja pojille.
Lähempiä tietoja Tiina Koskiselta, puh. 767 187.

HÄRKÄTIEN 4H-YHDISTYS
Tiistaisin klo 17.00 Suurilan 4H-kerho
Keskiviikkoisin klo 17.00 Euran he-vosharrastuskerho
Torstaisin klo 15.30 Horristen 4H-kerho
Lauantaisin kotitalouskerho klo 12.00
Retket: 1 pv retki kesäkuussa, 4 pv retki heinäkuussa ja 4H-leiri juhan-nuksen jälkeen.

Kotitalous-, pienkarja-, metsänhoi-to- ja metalliaskartelukurseja ja eri-laisia kilpailuja.
Tarkempia tietoja yhdistyksen toi-minnasta 4H-neuvoja Sirpa Vahvalta, puh. 767 249 sekä Viikkolehdestä.

NUORISOLAUTAKUNTA
Avointen ovien illat jatkuvat taas syksyllä. Toiminta on tarkoitettu yli 13-vuotiaille nuorille.

LIIKUNTALAUTAKUNTA
Lasten urheilukoulutoiminta maa-nantaisin Tarvashovissa klo 18-19.30. Harjoitukset siirtyvät urheilukentälle heti säiden salliessa. Kesällä harjoi-tukset maanantaisin ja perjantaisin, kilpailut keskiviikkoisin.
Kunnan ja MLL:n yhteiset uima-koulut pidettäneen kesäkuussa myö-hemmin ilmoitettavana ajankohtana.

RAITTIUSLAUTAKUNTA
Tempauksia, filmi-iltoja sekä tilai-suuksia ja materiaalin jakoa kou-luissa.

Nuoriso-, liikunta- ja raittiuslauta-kuntien tapahtumista ilmoitetaan Viikkolehdestä.
Tietoja lautakuntien toiminnasta ja edellä esitetyistä asioista saa nuoriso-ja vapaa-aikatoimistosta, puh. 767 371.

Nuorisolautakunta

Seppämestari

Jo ikimuistoisista ajoista asti on sepän ammatti ollut hyvin arvostettu. Ennen vanhaan tarvittiin seppää tekemään työkaluja, ajokaluja, naulat ja saranat sekä kengittämään hevoset.

Liedonperässä ovat sepäntointa hoitaneet Lehtosen sepät, kolmessa polvessa, ensin seppä Matti viime vuosisadalla, sitten hänen poikansa Matti Matinpoika ja edelleen Matti Matinpojanpoika Arvo. Seppämestari Arvo muistelee, että hänen isänsä, joka syntyi 1861, hoiti sepän virkaa vuoteen 1936, oli eläkkeellä sen jälkeen vain neljä vuotta, kuollen 1940.

Ollessaan pikkupojasta asti isäänsä auttamassa pajassa oppi poika Arvo sepäntyöt perusteellisesti. Ensin hän oli palkeita painamassa, sitten kun voimat kasvoivat, takomassa ja kaikissa muissa pajatöissä. Palkeiden painaminen oli joskus pitkästyttävää puuhaa pikkupojasta ja aina välillä hän livahti omille teilleen. Isä oli hyväluontoinen mies, ei sanonut pahaa sanaa, sanoi vain: "Misäs poika taas on ollu." Arvon isä teki kaikkia sepän töitä, tosin ei vanhemmalla iällä kengittänyt hevosi, sillä selkä ei kestänyt sitä. Erikoisesti hän oli kiesimestari, hän teki niitä tilauksesta. Kärryjä tehtiin monenlaisia, hienoimpia sanottiin taatikärryiksi. Vähän arkisemmat olivat nappulakärryt, sitten tulivat työkärryt ja lopuksi kipattavat lantakärryt. Kärryt tehtiin aina nauvoja myöten itse. Tarkimpia työvaiheita oli pyörien rihtaus, sääret eivät saaneet mennä kohtisuoraan kappaan nähden, sillä muuten kappaa olisi särkynyt. Myös pyörän ja akselin välinen kulma oli tärkeä, että kärryt kulkisivat suoraan. Silloin kun pyörät olivat oikein passatut, kuului kapoista pieni kolke ja aisat eivät hakanneet hevosen kylkiä. Hienoimpia taatikärryjä tehtäessä ostettiin valmiiksi sorvatut akselikangen päät erikseen, jotka hitsattiin pajassa yhteen. Akselikangen hitsaus oli taitoa vaativa työvaihe. Ensin akselin hitsattaviin päihin tehtiin toiseen päähän lovi ja toiseen päähän kärki. Sitten palat asetettiin ajhoon lähes kärjet yhteen ja päälle hyvin puhdasta muuraushiekkaa. Kun akseleiden päät alkoivat kuumuudessa kiehua, lyötiin akseleiden kylmiin päihin pajavasarella, jolloin sulat päät yhtyivät. Kuumennus tehtiin kahteen kertaan, jotta hitsauskohdasta tuli yhtä paksu kuin muusta akselistä. Hitsauksen lujuus riippui siitä, että osasi sopivasti kuummentaa hitsattavan kohdan, ettei rautaa palanut, muttei jäänyt raa'aksi. Hitsauksen jälkeen akseliin päät lyötiin vääräksi. Vääräys määräytyi sen mukaan kuinka paljon pyörän sääret olivat vinot. Ennen oli kaikki pajaan hankittava rauta paksuina kankina, joista jouduttiin takomalla tekemään sopivan paksuista. Ahjoa jouduttiin käyttämään paljon, niinpä tarvittiin paljon hiiliä.

Kylässä oli hiilimestari Ojanen-niminen osittain rampa mies. Ojanen teki hiiliä urakalla sepälle, mutta myös lähes joka taloon talojen omilla hiilihiilupaikoilla. Talot taas sepälle töitä viedessään toivat tarvittavat hiilet pajaan. Ojanen teki hyviä hiiliä, kehaisipa itsekin: "Valkia näkyy seittämään kylään mut ei pala tuhvak vain." Kärryjä tilattiin paljon naapuripitäjistäkin Liedosta, Marttilasta, Aurasta aina Paimiosta saakka. Myös tehtiin käsityökaluja: vasaroita, sorkkarautoja, kirveitä ja vesureita.

Ensimmäinen rautajalaksinen potkukelkka tehtiin vuonna 1912 Puusteliin. Pajatyökalut olivat verraten alkeellisia, ensimmäinen käsikäyttöinen seinään kiinnitetty porakone hankit-

tiin vuonna 1916. Kaasuhitsauslaitteet tulivat kaupunkien verstaisiin 1910-luvulla, mutta Lehtosen pajaan ne hankittiin 1930-luvun lopulla. Nauulojen teosta Arvo muistaa, että samalla lämmittämällä tehtiin viisi naulaa peräkkäin. Naulapuikkoa taottiin niin taa-jaan, ettei rauta jäähtynyt. Rekiä isä Matti raudoitti, mutta ei juuri tehnyt paljoakaan puuosia. Hevoskenkiäkin tehtiin pajassa, silloin kun valmiita kenkiä, ei vielä saanut ostaa. Myös hevosenkengännaulat tehtiin pajassa itse.

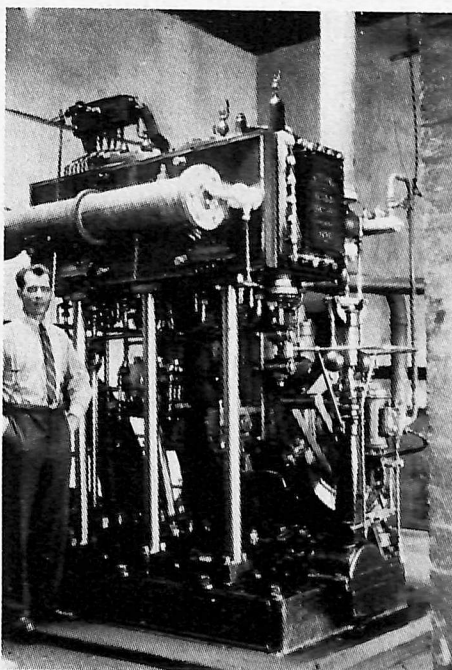

Matti Matinpoika ja Serafia Lehtonen 1934

Seppämestari pajan hämyssä

Seppiä Tarvasjoella oli Arvon isän aikana lähes joka kylässä. Hungerlassa oli Simolan seppä ja Tammen seppä, Jauholaassa oli Laihon Kalle. Liedonperässä seppä Matin lisäksi Vaaluus seppä, tosin lyhyemmän aikaa. Keskipitäjällä oli Hirsinummi ja Ollinen. Juvalla oli Juvankartanon paja ja Sipilän paja sekä Seppälässä Seppälän seppä. Tiensuun seppä oli Kustaa Hellevara, tunnettu kansansoittaja. Hellevarasta kerrotaan, että hän oli luonteeltaan äkkipikainen. Niin jos sattui, että jokin pajatyö ei oikein ottanut luonnistua, niin ensin lensi pajavasara, sitten alasin ovesta ulos.

Kun vuosia kului ja Arvo varttui mieheksi, heräsi kiinnostus autoiluun. Niinpä hän aloitti hankkimallaan ja osittain rakentamallaan autolla lin-

Arvo Lehtonen ja Kustavin höyrystinhan komeat koneet.

ja-liikenteen LiedonperäTurku. Vuosina 1924 ajettiin linjaa 3 kertaa viikossa kesäisin. Kuormaa oli monenlaista matkustajien lisäksi. Ajettiin viljaa, lihaa, halkoja ym kaikkea, mitä autoon mahtui. Talvisin Arvo teki sepäntöitä isänsä kanssa. Koneet ja mekaniikka ovat aina kiehtoneet Arvo-seppämestarin mieltä. Niinpä hän suoritti Lahdessa koneenkäyttäjän kurssin, jonka jälkeen hän hoiti Tarvasjoen Meijerin koneenkäyttäjän tointa 2 vuotta.

Meijeristä hän siirtyi yhdeksi kesäksi Paimioon Lammen autokorjaamoon työnjohtajaksi, kun edellinen oli sairastanut. Paimiosta Arvo meni Turkuun, josta hän sai työpaikan Ranskan konsulin autonkuljettajana. Työehdot olivat hieman erikoiset, palkka oli senaikaiseksi hyvä ja työ helppoa. Mutta konsuli ilmoitti, että hänen täytyy saada vapaasti haukkua autonkuljettajaansa, eikä siitä tarvitse hermostua. Konsulin oli pakko haukkumalla purkaa työpäivän aikana syntyneitä paineita. Monasti sattui, että koko matkan konttorista asunnolle Ruissaloon tuli haukkuja. Konsuli oli vanha mies ja pääsi pian eläkkeelle ja Arvolle tuli uuden työpaikan haku. Kustavin höyrystinhanneille tarvittiin kone-mestaria. Niinpä Arvo matkasi Kustaviin. Saaristossa on tunnetusti paljon käärmeitä. Niinpä sattui kerran kesällä ruokatunnin aikana ollessaan purukasan syrjällä ruokalevolla ilman paitaa, että herätessään hän havaitsi käärmeen olevan rintansa päällä. Vieläpä osittain häntäpä oli kiertynyt käsivarren ympäri. Arvo kertoo tapahtumasta: "Ei siin paljon saanu silmät räpsy, tartti vaan orottaa et kärke lähti." Kyyt olivat sielläpäin hyvin myrkyllisiä, olipa lähistöllä nuori tyttö menehtynyt sen puremaan. Kustavissa hän hoiti tointaan pari

vuotta. Ennen kotikyläänsä sepäksi tuloon oli Arvo Turussa tehtaassa tekemässä maitotankin kraanoja mes-singistä.

Arvo-seppämestari on tunnetusti ilmiömäinen kyky tehdä teknisiä oivalluksia ja ainutlaatuisia rakennet-kaisuja tehdessään koneita ja laitteita. Tullessaan kotikyläänsä isänsä am-mattia jatkamaan alkoi keksintöjen kausi. Hänen keksimänsä silppuriliet-so sai valtakunnallista huomiota. Sil-loin jo oli kilpailu kovaa maatalousko-nemarkkinoilla, saaden myös osittain vilpillisiä muotoja. Ennen sotaa oli Kangasalan maatalousnäyttely, jossa oli eri silppurilietsojen työnäytös. Jo-ka silppurilla oli oma olkikasansa, joka piti silputa. Ajaessaan olkea silp-puriin Arvo ihmetteli outoa napsunaa, jota silppuri piti. Kun silppua tutkit-tiin, havaittiin runsaasti katkenneita nauvoja joukossa, mutta koneen to-pattua olivat silppurin terät kuin uu-det. "Koneeni sai vain ylimääräistä mainosta tästä konnankoukusta, se osoitti terien hyvän laadun," kertoi Arvo. Myytyään silppurilietson paten-tin Pohjanmaalle Kauhajoelle Jyvä-nimiseen tehtaaseen, kauppaan sisäl-tyi ehto, että hänen oli opetettava pohjalaiset tekemään silppurilietsoa. Jyvä oli siihen saakka tehnyt vain kuivureita, jotka olivat puurakentei-sia. Hän opetti vuoden aikana 60 maatöihin tottunutta miestä metalli-mieheksi. Arvo kertoo opetustyöstä: "Kyl ne aika hyvinkin oppis, toisist tuli oikeenki hyvii tekemään. Kyl ne ensin teki sussii, mut mää sanosin tehkä niit vaan, kyl ne siit sit para-nee." Sotien aikana kun tupakkaa ei tuotu maahan, kasvatettiin kessua. Niinpä mestari keksi kessukoneen, jolla kessua leikattiin. Oli myös kova polttoainepula moottoreihin ei saatu bensiiniä. Ajettiin puukaasulla ja puu-kaasutin tarvitsi pilkkeitä. Seppämes-tari oivalsi taas ja syntyi lähes auto-maattinen pilkekone.

Sotien jälkeen, kun oli pula metal-leista, tehtiin puusta rukkeja ja niitä tehtiin satoja. Oli myös apuvoimaa, veli Aaku oli puuseppä ja hoiti puuse-päntyötä. Lisäksi oli kiireisimpänä ai-kana neljä vierasta miestä. Neljäkym-mentaluvun lopulla saatiin pajaan säh-köhitsi, mikä oli melkoinen mullistus pajatöissä. Viisikymmenluvulla mes-tari laittoi keskuslämmityslaitteita ta-loihin moniin naapuripitäjiinkin. Hän keksi myös koneellisen lannanpoisto-laitteen navettaan, jollainen myös ra-kennettiin Jauholan Mahlamäkeen. Kun Ferguson traktoreiden maahan-tuonti alkoi 1940-luvun lopulla, toimi Lehtosen paja useita vuosia traktorin merkkihuoltopaikkana. Myös koneita rakennettiin monenlaisia ja paljon, niistä mainittakoon mm. katkaisu- ja halkaisusirkeleitä, klappikoneita, pahn-napuhaltajia, akanalietsoja, peräkärry-ryjä, lumiauroja, takakuormaajia, vil-jalietsoja, kuorma-auton lavoja, vilja-siilon sulkulaitteita hän on tehnyt yli 1000 kpl. Myös pitkäolkipuimakkoneita rakennettiin useita. Edellä luetellut tuotteet ovat vain pieni osa siitä tuote-määrästä, mitä seppämestari vuosien kuluessa on tehnyt. Hänen tekemis-tään erikoistyökoneista voidaan mai-nita mm. monivaihteinen pylväspara-kone, peltimankeli, rautarakenteinen puumallisorvi, lampunvarjostinlan-ka-prassin.

Hänen tekemänsä työ koneiden ja laitteiden korjaajana olisi kokonaan oma lukunsa Suomen korjausseppien historiassa. Koskaan ei seppämestarin ole kuultu sanovan: "Ei voi tehdä tai ei pysty tekemään." Hän yleensä sa-noo, vaikka olisi hyvinkin vaikea työ: "Kyl se täst reeraan saaraan, mut tupakkii menee vähä enemmän."

Jokainen joka on nähnyt seppämes-tarin tekemän työkonen tai laitteen, ei voi olla ihaillemaan tarkkoja sovi-tuksia: mikään ei lonksu kaikki pelaa ilman turhia väljyyksiä. Usein sano-taankin: mestari on tehnyt ihan liian hyvän.

H.R.